

**Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Catedra științe socioumane și asistență socială**

ISTORIA DREPTULUI: fișe didactice
(pentru studenții anului I, specialitatea Drept)

Autor: Lidia PĂDUREAC dr., conf.univ.

***Recenzenți: Gheorghe NEAGU dr., conf.univ.
Teo-Teodor MARȘALCOVSCHI dr., conf.univ.***

Discutat în ședința Catedrei de
științe socioumane și asistență socială
din 14 martie 2017
Proces verbal nr.6

Aprobat la ședința
Consiliului Facultății de Drept și Științe Sociale
din 29 martie 2017
Proces verbal nr.8

Bălți, 2017

CUPRINS	
Informații de identificare și administrare a disciplinei	3
Argument	
Competențe dezvoltate în cadrul cursului	4
Finalitățile cursului	5
Fișe didactice	
Fișa nr. 1: Organizarea statală și dreptul în Egiptul antic	6
Fișa nr. 2: Organizarea statală și dreptul în Babilon	10
Fișa nr. 3: Organizarea statală în Grecia antică	15
Fișa nr. 4: Particularitățile dreptului orașelor-polis grecești: Atena, Sparta	19
Fișa nr. 5: Evoluția dreptului roman	22
Fișa nr. 6: Reglementări juridice în Spațiul Românesc în epoca antică	28
Fișa nr. 7: Geneza și funcționarea dreptului medieval timpuriu în Europa Occidentală. Lex Salicum	33
Fișa nr.8: Impactul dreptului canonic asupra legislației medievale europene	36
Fișa nr. 9: Organizarea societății românești conform Legii Țării și a pravilelor românești	40
Fișa nr. 10: Devenirea dreptului bizantin	44
Fișa nr. 11: Instituțiile fundamentale a dreptului burghez	47
Fișa nr. 12: Dreptul modern în țările din Europa	50
Fișa nr. 13: Geneza și evoluția dreptului în epoca modernă	53
Fișa nr. 14: Formarea sistemului de drept român modern	56
Fișa nr. 15: Instituțiile de drept în timpul statului național român	59
Model de test pentru evaluarea finală a unitatea de curs Istoria dreptului	64
Bibliografia	65

Informații de identificare a disciplinei

Facultatea: Drept și științe sociale

Catedra: Științe socioumane și asistență socială

Specialitatea: Drept

Denimire: Istoria dreptului

Nr. de credite: 4

Statutul: disciplină obligatorie

Informații referitoare la titularul cursului

PĂDUREAC Lidia dr., conf.univ.

Publicații: 1 monografie, 2 suporturi de curs, 3 volume de documente de istorie orală (editor), peste 40 de studii și articole.

1. Lidia Pădureac, Relațiile româno-sovietice (1917-1934), Ed. Prut Internațional, Chișinău, 2003, -215 p., ISBN 9975-69-318-7
2. Lidia Pădureac, Istoria dreptului. Prelegeri, laboratoare, Ed. Presa universitară bălțeană, Bălți, 2008, -172 p., ISBN 978-9975-50-020-3
3. Lidia Pădureac, Istoria modernă și contemporană a Europei, Universitatea de Stat din Bălți, Bălți, 2013, -90 p.

Administrarea disciplinei

Codul unității de curs	Credite ECTS	Total ore	Repartizarea orelor				Forma de evaluare	Limba de predare
			prelegeri	seminare	laboratoare	Lucrul individual		
	4	60	30	30		60	Test (scris)	Română

ARGUMENT: Fișele didactice la *Istoria Dreptului* sunt propuse studenților de la specialitatea Drept, anul I în vederea studierii temelor de seminar incluse în Curriculum unității de curs. Fiecare Fișă include: **tema, surse documentare și exerciții, surse bibliografice.** Fișele didactice servesc și drept material complementar pentru Notele de curs la *Istoria dreptului*, autor: Lidia Pădureac.

Competențe dezvoltate în cadrul cursului

Scopul disciplinei este de a forma viitorilor specialiști din domeniul jurisprudenței:

- o concepție științifică despre etapele constituirii și conținutul dezvoltării statalității și sistemelor de drept;
- abilități de implementare a cunoștințelor teoretice în elaborarea sintezelor, relațiilor de cauzalitate și interdependență referitoare la evoluția instituțiilor de stat și a normelor de drept.

În cadrul cursului pot fi dezvoltate:

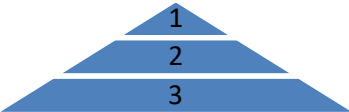
- **Competențe cognitive:** cunoașterea fenomenelor esențiale din *Istoria dreptului*, a problemelor fundamentale ale apariției, evoluției și funcționării dreptului țărilor care au avut o influență considerabilă asupra istoriei statalității și dreptului și au rezistat în timp datorită perfecțiunii; identificarea pentru fiecare epocă istorică a izvoarelor și componentele dreptului (organizarea politică, statutului juridic al persoanei, dreptului de proprietate, obligațiilor, familiei, succesoral, penal, de procedură penală, de procedură civilă);
- **Competențe de analiză și predicție:** formarea deprinderilor de analiză științifică a proceselor statalo-juridice; analiza cauzalității și a transformărilor în *Istoria dreptului*; dezvoltarea capacităților de investigație și deprindere de muncă intelectuală implicate de studiul fenomenelor statal-juridice; dezvoltarea capacităților de comparație și stabilire a relațiilor dintre principiile juridice din diferite țări în diferite perioade; argumentarea transformărilor produse în lume pe parcursul evoluției statului și dreptului; înțelegerea ideilor centrale ale *Istoriei dreptului* în vederea formării atitudinii corecte față de trecutul juridic al societății; manifestarea devotamentului față de principiile statului de drept, a principiilor și mecanismelor democratice; a încrederii în realizarea actului juridic, în progresul societății și în respectarea legilor în vigoare; crearea premiselor favorabile pentru însușirea adecvată a mai multor discipline: teoria generală a dreptului, drept constituțional.
- **Competențe aplicative:** capacitatea de elaborare a sintezelor conceptuale ce reflectă geneza și evoluția dreptului, principiile de reglementare a relațiilor dintre oameni din cele mai vechi timpuri până în prezent; capacitatea de structurare a materialului informativ în vederea elaborării schemelor tematice; capacitatea de realizare a unor sinteze factologice, pornind de la diferite surse informaționale; capacitatea de a integra cunoștințele istoriei dreptului în scopul argumentării juridice contemporane.

Finalitățile cursului

La finalizarea studierii disciplinei studentul va fi capabil:

- să identifice transformările generale și cele specifice care s-au manifestat pe parcursul evoluției statului și dreptului în epocile: antică, medievală, modernă, contemporană;
- să compare sistemul juridic anglo-saxon cu cel continental;
- să identifice factorii care au determinat schimbările în domeniul organizării statului și dreptului din cele mai vechi timpuri până în prezent;
- să argumenteze deosebirile principiilor de funcționare a legilor în diferite etape istorice;
- să explice cauzele constituirii și evoluției statului și dreptului;
- să argumenteze rolul legilor în sistemele istorice de reglementare a relațiilor dintre oameni;
- să elaboreze scheme tematice de sinteză a materialului informațional;
- să formuleze discursuri argumentate privind aspectele generale și specifice a fenomenelor juridice în epocile: antică, medievală, modernă, contemporană.

ISTORIA DREPTULUI: Fișe didactice

Fișa nr. 1	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE						
<p>TEMA: Organizarea statală și dreptul în Egiptul antic</p> <p>- principii de organizare politică în Egipt. - specificul organizării administrative - elemente specifice și generale în dreptul egiptean antic.</p>	<p>I. Exerciții</p> <p>1. Completați Piramida puterii în Egipt, explicând funcțiile fiecărei instituții.</p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>2. Explicați modificarea statutului faraonului pe parcursul timpului.</p> <p>3. Examinați textul</p> <p>„Egiptul antic avea trei verigi ale administrației: centrală, regională, locală. Instituțiile administrative centrale se numeau case-departamente având funcția unor ministere. Ele exercitau atât funcții administrative cât și judecătorești. Instituțiile care supuneau faraonului erau eligibile, însă odată cu creșterea autorității faraonului ele vor fi subordonate, funcționarii fiind numiți de puterea centrală”</p> <p>a) Selectați din text cel puțin 3 cuvinte cheie și formulați enunțuri noi</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 30%;">Cuvânt-cheie</th> <th>Enunț</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="height: 20px;"> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <p>b) Identificați specificul organizării administrative în Egipt</p> <p>4. Comparați statutul juridic al persoanei a categoriilor sociale din Egipt.</p> <p>5. Explicați principiile dreptului familiei. Numiți tipurile de familie legală și caracterizați-le.</p> <p>6. Stabiliți relația cauză-efect dintre transformările politice din Egiptul antic și modificarea dreptului penal.</p> <p>7. Identificați aspectele pozitive și negative ale procedurii de judecată conform dreptului egiptean.</p>	Cuvânt-cheie	Enunț					<p>1. Daniel C., Civilizația Egiptului Antic, București 1976</p> <p>2. Guștiuc A., Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, vol. I, p. 7-14</p> <p>3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008, p. 7-31</p> <p>4. https://sites.google.com/site/stanislavcovalschi/istoria-universala-a-statului-si-dreptului</p>
Cuvânt-cheie	Enunț							

Aspecte pozitive	Aspecte negative
<p>8. Rezolvați cazul: „În Egiptul antic un tânăr de 24 de ani a încheiat contract de căsătorie de probă cu o tânără de 19 ani. Peste un an în familie s-a născut un fiu, tânărul a plecat din familie fără a-i recunoaște fiului dreptul de moștenire. Tânăra s-a adresat în instanța de judecată” Ce decizie va lua judecătorul. Argumentați răspunsul.</p> <p>9. Utilizând informațiile din sursele documentare privind reforma religioasă din Egipt din timpul faraonului Amenofis al IV-lea, explicați impactul acestei reforme asupra transformărilor statutului juridic al persoanei.</p> <p>10. Comparați cele două concepte expuse în <i>Sursa B</i>, explicând modificarea prerogativelor faraonului prin reforma religioasă.</p> <p>II. Surse documentare</p> <p>Sursa A: „Premisele sociale-politice ale reformei</p> <p>Până în prezent nu sunt clare motivele reformei Religioase ale lui Akhenaton. În viziunea unor cercetători ar fi vorba de trei motive esențiale ce au dus la înfăptuirea acestei reforme: În urma operațiunilor militare din Asia și Nubia se intensifică numărul sclavilor și astfel aristocrația devine mai impunătoare din punct de vedere politic. Cel mai mult din aceasta campanie propriu-zisă au avut de câștigat preoții din Teba, astfel lărgirea influenței preoților din Teba puneau în pericol tronul Egiptului.</p>	

Din cauza politeismului fiecare oraș avea zeul/zeii săi care de multe ori era dușman cu zeii orașelor vecine, astfel pentru o eventuală unire a acestor orașe era necesar o religie cât de cât unică pentru a fi înfăptuită unirea teritoriului.

Chiar de la începutul domniei sale Amenhotep al IV- lea (anii 1372-1354 î.Hr.) a început să-l pună pe primul loc în panteonul egiptean pe zeul discului solar - Aton, care mai înainte era o zeitate secundară, opunându-l puternicului rege al zeilor Amon-Ra, ceea ce a provocat, desigur, o înverșunată rezistență din partea preoțimii din Teba. În lupta împotriva opoziției faraonului a proclamat din porunca sa în al șaselea an de domnie drept zeul suprem și unic al întregului Egipt pe Aton, în timp ce toți ceilalți zei tradiționali, inclusive marele Amon-Ra, își pierde puterea și dacă n-au fost anulați cu totul se transformă în slugi ale zeului suprem Aton. Faraonul însuși proclamat singurul fiu a lui Aton, își schimbă numele regal de Amenhotep (Amon este mulțumit) în Ehnaton (agrabil lui Aton). Din ordinal său își schimbă numele membrii familiei și curtenii.

Cauza principală a nereușitei implementări a reformei religioase o constituie dorința faraonului de a trece spontan la o noua religie, populația băștinașă fiind deprinsă cu vechile zeități la care s-au închinat și străbunii lor, astfel nemulțumirile în masă au dus la lichidarea cultului lui Aton și instalarea vechiului cult, astfel dorința aprigă a lui Ehnaton de a prezenta cultul lui Aton ca fiind cel mai esențial în viața spirituală a egiptenilor a dat greș.

[\(https://msimion.wordpress.com/2013/01/10/reforma-religioasa-si-politica-a-lui-akhenaton/\)](https://msimion.wordpress.com/2013/01/10/reforma-religioasa-si-politica-a-lui-akhenaton/)

Sursa B

„Această nouă religie este considerată de către cercetători drept prima contra-religia din istoria umanității. Două aspecte ale revoluției religioase întreprinse de faraonul Akhenaton sunt extrem de surprinzătoare: rapiditatea și radicalismul ei, împreună cu încercarea de a eradica orice urmă a

existenței acesteia după moartea regelui. Mulți au corelat reformele religioase ale lui Akhenaton cu problemele de natură economică care au apărut între rege și preoțimea cultului lui Amun de la Teba, care conform cercetărilor și-ar fi sporit enorm averea în urma campaniilor Tutmoside. Creșterea influenței politice a preoțimii și faptul că nu răspundeau conducerii civile ale statului, au făcut ca Egiptul să ajungă stat în stat. O altă teorie, însă elaborată de egiptologul american Henry Breasted, se bazează pe ideea că politica imperială a regilor Tutmosizi a provocat o schimbare drastică a viziunii egiptene asupra lumii. Existența popoarelor atât de diferite care au intrat în contact cu lumea egipteană a provocat o criză în existența mentalului religios, îndreptat către imaginea lumii politeiste. Noua viziune ecumenică își găsește expresia religioasă în ideea că zeul-soare este creatorul și susținătorul lumii.

Cel de-al doilea aspect important al reformei religioase este fără dar și poate dispariția ei în totalitate din mentalul colectiv al civilizației egiptene. În Egipt religia monoteistă a murit fără testament. Nu a existat nici o tradiție care să supraviețuiască și nici un istoric al recepționării ei ... Relevanța oferită de Akhenaton în scrierea sa nu ține de legea morală sau de o acțiune istorică, ci din convingerea că întreaga lume fie ea văzută sau nevăzută, în deplinătatea ei, este produsul luminii și a timpului, deci prin urmare a soarelui. Viziunea faraonului a reprezentat o mare inovație în lumea antichității și poate fi considerat atât un filosof cât și un iconoclast. Numărul enorm de temple tradiționale, culte, rituri și festivaluri, mituri, imnuri și imagini au fost înlocuite de un număr mic de imnuri ce slăveau noua religie, un cult puritan lipsit de magie și simbolism sau de prezența masivă a familiei regale. Însă textele care reprezentau noua dogmă religioasă se află la stadiul lor inițial. Cu religia atoniană nu există o tradiție, recepție, redactare, modificare, adaptare sau interpretare.”

(Alina-Daniela Bîzga, Egiptul în timpul domniei lui Amenophis al IV-lea Akhenaton, în Studium, anul I, nr.2, p. 12)

Fișa nr. 2	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE						
<p>TEMA: Organizarea statală și dreptul în Babilon - etapele evoluției statului Babilon - Codul de legi Hammurabi – caracteristică generală - principiile dreptului babilonean</p>	<p>I. Exerciții</p> <p>1. Identificați caracteristicile organizării politice a Babilonului pentru perioadele: arhaică, medie și târzie.</p> <p>2. Explicați specificul autonomiei acordate unor orașe babiloniene în perioada statului centralizat.</p> <p>3. Completați tabelul „Cauze - Consecințe”</p> <table border="1" data-bbox="562 547 1624 715"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="562 547 1624 603">Reformele regelui Hammurabi</th> </tr> <tr> <th data-bbox="562 603 1093 659">CAUZE</th> <th data-bbox="1093 603 1624 659">CONSECINȚE</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="562 659 1093 715"></td> <td data-bbox="1093 659 1624 715"></td> </tr> </tbody> </table> <p>4. Comentați principiile statutului juridic al persoanei conform legilor Hammurabi.</p> <p>5. Argumentați influența statutului juridic al persoanei asupra dreptului penal.</p> <p>6. Comparați dreptul familiei din Babilon cu dreptul familiei din Egipt.</p> <p>7. Examinați cazul: „Un avilum a devenit debitor , încheind contract de împrumut cu un mușkenum. Avilum nu a întors datoria în termenul stabilit. Creditorul a luat în sclavie fiica debitorului. Avilum s-a adresat în instanța de judecată.” Ce decizie va lua judecătorul în baza legilor Hammurabi? Argumentați răspunsul; Examinați cazul: „Un avilum, l-a insultat pe un mușkenum pentru faptul că i-a vândut marfă necalitativă la piață. Mușkenum l-a lovit pe avilum. Avilum s-a adresat în instanța de judecată. Doi martori afirmă că mușkenum vindea marfă necalitativă. Ce decizie va lua judecătorul în baza legilor Hammurabi?</p>	Reformele regelui Hammurabi		CAUZE	CONSECINȚE			<p>1. Guștiuc A., Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001</p> <p>2. Istoria Orientului Antic, sub red. lui A. Vigasin, Chișinău, 1990</p> <p>3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008</p> <p>4. https://sites.google.com/site/stanislavcovalschi/istoria-universala-a-statului-si-dreptului</p> <p>5. Smochină A., Codul de legi Hammurabi – generalități și particularități // Cugetul, 2013, nr.3, p. 24-31</p>
Reformele regelui Hammurabi								
CAUZE	CONSECINȚE							

Argumentați răspunsul;

8. Selectați principiile pozitive și cele negative ale dreptului penal babilonean.

9. Elaborați în baza *Sursei A* un studiu de caz privind reglementarea statutului juridic al persoanei și un studiu de caz privind dreptul penal.

10. Utilizând *Sursa B* și cunoștințele acumulate anterior elaborați o sinteză privind dreptul familiei în Babilonul antic.

II. Surse documentare

Sursa A: „Codex Hammurabi

§1. Dacă omul învinuiește de omor un alt om, dar nu poate demonstra, el va fi omorât.

§2. Dacă omul învinuiește un alt om de vrăjitorie dar nu poate demonstra, omul care a fost învinuit va fi aruncat în râu. Dacă apa îl va înghiți, învinuitorul îi va lua casa, dacă va rămâne la suprafață el îi va lua casa celui care l-a învinuit.

§3. Dacă martorul a luat cuvânt în judecată dar nu și-a argumentat cuvântul, iar cazul este despre viață, el va fi omorât.

§4. Dacă cazul se referă la grâu și argint el trebuie să fie pedepsit.

§5. Dacă un judecător a pronunțat o sentință, și a întocmit un act scris pe lut și autentificat cu pecetea, iar după aceasta a anulat această hotărâre, atunci acest judecător va fi chemat înaintea judecății din această cauză și va fi obligat să plătească de douăsprezece ori valoarea obiectului procesului, va fi îndepărtat de la scaunul său de judecată la care nu se va mai întoarce niciodată, luându-i se dreptul de a judeca pe viitor alături de alți judecători.

§8. Dacă omul a furat un bou sau o oaie, un măgar, un porc sau o barcă (aceea), care (aceasta)

aparține lui Dumnezeu sau curții, el trebuie să plătească de 30 de ori mai scump, (iar) dacă lucru, obiectul aparține unui mușkenum, el trebuie să-l despăgubească pe acesta înzecit. Dacă hoțul n-are cu ce plăti, el trebuie să fie executat.

§22. Dacă un om a săvârșit un jaf (tâlhărie, prădare) și a fost prins, (atunci) acest om trebuie să fie executat.

§23. Dacă jefuitorul (tâlharul) n-a fost prins, (atunci) cel prădat poate arăta în fața lui Dumnezeu toată averea pierdută, iar populația și căpetenia, pe pământul și pe teritoriul căruia a fost săvârșită tâlhăria, trebuia să-i recompenseze averea pierdută.

§25. Dacă în casa unui om a izbucnit un incendiu, iar (alt) om care a venit ca să stingă (incendiul) a pus ochiul pe averea stăpânului casei, (atunci) acest om trebuie să fie aruncat în acest foc.

§26. Dacă un redum sau un bairum, căruia i s-a ordonat să participe la marșul regelui, n-a luat parte la marș, sau a năimit un mercenar și l-a trimis în locul său, (atunci) acest redum sau bairum trebuie să fie executat, iar năimitul să-i ia casa lui.

§27. Dacă redumul sau bairumul în cazul înfrângerii regelui a căzut prizonier și a fost mînat în sclavie, și în lipsa lui ogorul și livada sa au fost date altuia, și acela i-a îndeplinit obligațiunile militare, (atunci) dacă el (prizonierul) s-a întors și a obținut așezarea sa cu traiul, lui trebuie să-i fie întors pământul și livada și numai el (singur) trebuie să-și îndeplinească obligațiunile militare.

§203. Dacă feciorul unui om l-a lovit pe obraz pe feciorul unui om, (atunci) el trebuie să plătească o mină de argint.

§245. Dacă locatarul va supune bătailor boul închiriat și acesta va muri, el este obligat să plătească întreaga valoare venală a animalului.

§247. Dacă locatarul îi va scoate bouului închiriat un ochi, el este obligat să plătească jumătate din valoarea venală a animalului.

§249. Dacă este închiriat un bou, care piere, fiind lovit de Dumnezeu, locatarul trebuie să jure în fața lui Dumnezeu și să fie eliberat de orice răspundere.

§257. Dacă un om va închiria un muncitor agricol, el trebuie să-i plătească 9 gur de aur pe an.”
(Codul Hammurabi)

Sursa B.

„Codul lui Hammurabi nu este rezultatul unor dezbateri parlamentare de genul celor cu care suntem obișnuiți noi. El constituie codificarea în scris a principiilor de conviețuire socială practicate de civilizația babiloniană. Descrie atât normele de conviețuire acceptabile cât și pe cele neacceptabile. Denota vechimea acestor valori pe care noi le numim tradiționale dar pe care ideologia deconstrucționistă contemporană le numește demodate. Descrie valori unanim acceptate acum 4000 de ani. Denota valori și norme de conviețuire socială care foarte probabil au fost practicate vreme de sute, ori chiar mii de ani, înainte de a fi codificate.

Pe lângă asta, documentul dă de înțeles că la un anumit punct în evoluția sa, societatea a determinat că anumite practici sociale erau utile și altele nu. În consecință, atât practicile utile cât și cele dăunătoare au fost codificate cu scopul de a proteja și promova pe primele și de a le interzice ori pedepsi pe cele din urmă. Analiza pe care o facem astăzi denotă ca ceea ce acum 4000 de ani oamenii vedeau ca fiind normal, astăzi vad ca fiind anormal. Natural, nu ne referim la sclavie, ci la instituția multimilenara a familiei și căsătoriei.

Cuvântul “căsătorie” apare în Cod de 13 ori, cuvântul “soț” de 44 de ori, “soție” de 67 de ori,

	<p>“adulter” de 3 ori, “familie” o data, și “divorț” de 3 ori.</p> <p>Codul lui Hammurabi e relevant în contextul furtunoaselor debateri actuale privind valorile. Sofisticații contemporani privesc cu dispreț principiile de interacțiune socială și conviețuire ale înaintașilor noștri cu mii de ani în urmă. După ei aceste principii nu sunt relevante astăzi. Dimpotrivă sunt luate în răs cu toate că trebuie recunoscut, de bună credință că ele reprezintă prima încercare de reglementare în scris a relațiilor sociale civilizate. Este neîndoielnic că principiile enunțate în Codul lui Hammurabi au fost adoptate pentru a preveni haosul moral și decadența morală în care au trăit generațiile de dinainte. Dacă Hammurabi a socotit de bine să definească și să standardizeze căsătoria, înseamnă că generația lui a găsit modurile de conviețuire precedente haotice și deficitare. Căsătoria a fost desemnată tocmai pentru a produce ordine socială, să reglementeze relațiile între sexe, părinți și copii, să protejeze copiii, să protejeze soții de intruziunea terților, și să asigure succesiunea armonioasă a generațiilor.</p> <p>Dintr-o alta perspectivă însă, Codul lui Hammurabi reprezintă și un standard care trasează liniile definitorii ale civilizației. Civilizația începe atunci când societatea știe să diferențieze între bine și rău, alege binele, respinge răul, codifică binele și pedepsește răul. În consecință, o societate poate fi numită civilizată doar atâta timp cât are discernământ, poate diferenția între bine și rău și interzice răul. Abisul și colapsul moral încep acolo unde abilitatea de a discerne binele de rău se termină iar voința de a respinge răul se stinge. La punctul acesta se află Europa zilelor noastre, îndrăznim să spunem.</p> <p>https://www.culturavietii.ro/2013/07/25/codul-lui-hammurabi-si-relevantia-lui-in-post-modernitate/</p>	
Fișa nr. 3	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCİȚII	SURSE BIBLIOGRAFICE
TEMA:	I. Exerciții	I.Guștiuc A.,

<p>Organizarea statală în Grecia antică</p> <p>- Orașul-polis – formă de organizare politico-administrativă în Grecia antică.</p> <p>- Democratizarea Atenei prin reformele lui Solon, Clistene, Pericle .</p> <p>- Specificul statalității spartane</p>	<p>1. Caracterizați procesul de formare a orașelor-polis grecești.</p> <p>2. Explicați cauzele ce nu au permis formarea statului unitar centralizat în Grecia antică.</p> <p>3. Comentați reformele lui Solon:</p> <ul style="list-style-type: none"> - în domeniul economic – - în domeniul social – - în domeniul politic – <p>4. Argumentați importanța reformelor realizate de Clistene în vederea consolidării democrației ateniene.</p> <p>5. Elaborați Fișa temei: Democrația în timpul lui Pericle.</p> <p>6. Identificați aspectele pozitive și cele negative ale democrației antice grecești.</p> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">Aspecte pozitive</td> <td style="text-align: center;">Aspecte negative</td> </tr> <tr> <td style="height: 30px;"></td> <td style="height: 30px;"></td> </tr> </table>	Aspecte pozitive	Aspecte negative			<p>Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001</p> <p>2. Istoria Greciei Antice, sub red. lui V. Avdiev, Chișinău, 1989</p> <p>3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008</p> <p>4. Smochină A., Istoria universală a statului și dreptului, V I – II, Chișinău 2002</p> <p>5. https://sites.google.com/site/stanislavco_alschi/istoria-universala-a-statului-si-dreptului</p> <p>6. Andreev M., Principiile democrației antice grecești //Revista de filozofie și drept, 2013, nr.1, p. 39-45.</p>
	Aspecte pozitive	Aspecte negative				
<p>7. Comentați principiul numirii în funcție prin tragerea la sorți.</p> <p>8. Selectați noțiunile-cheie care reflectă principiile democrației ateniene. Explicați noțiunile selectate.</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <th colspan="2">Democrația ateniană</th> </tr> <tr> <th style="width: 30%;">Noțiuni-cheie</th> <th>Explicații</th> </tr> <tr> <td style="height: 30px;"></td> <td></td> </tr> </table> <p>9. Comentați afirmația: „Democrația inițiată de greci a fost o încercare de a impune doar echitatea politică fără a atinge structurile economice și cele sociale din antichitate”, utilizând informația din <i>Sursa B</i>.</p> <p>10. Caracterizați, în baza <i>Sursei A</i>, democrația ateniană din timpul lui Pericle.</p>	Democrația ateniană		Noțiuni-cheie	Explicații		
Democrația ateniană						
Noțiuni-cheie	Explicații					

II. Surse documentare

Sursa A

„Tucidide vede forma de guvernământ a lui Pericle ca „puterea poporului”. „guvernământul poporului”, acest lucru deoarece guvernarea nu se face doar pentru câțiva, dar pentru mulți. Astfel, continue explicația regimului: „În fața legii toți cetățenii, bogați, săraci, sunt egali, iar reputația fiecăruia se stabilește nu după categoria socială căreia aparține, ci după serviciile pe care le aduce cetății, iar săracii nu sunt împiedicați de la conducerea treburilor obștești fiindcă sunt săraci. Cetățenii respectă atât legile scrise și organele de stat, care au scop să vină în ajutorul celor nedreptățiți, cât și pe cele nescrise”. De asemenea, Tucidide evidențiază faptul că există o Constituție „care nu imită legile, ci mai degrabă noi înșine suntem un exemplu, fără să imităm pe alții”. Influența politică ce se putea exercita nu era deținută doar de câțiva, ci fiecare cetățean putea să se evidențieze în cetate după munca pe care o depunea sau după interesul lui. În privința legilor, Tucidide observă că acestea erau cu strictețe respectate de către toți indivizii – fie cetățeni, fie non-cetățeni – normal, existând și anumite excepții, asupra cărora se intervenea prin judecată: „nu călcăm legile, când chibzuim la treburile publice, mai ales din respect pentru legi, dând ascultare și oamenilor care sunt, în orice împrejurare, la conducere, și legile, atât acelor care sunt promulgate, spre a veni în ajutorul oamenilor păgubiți, și legile care, deși nu sunt scrise, comportă totuși un respect unanim consimțit”. Fabian Istvan, Considerații privind politicul în lumea greacă în viziunea lui Tucidide, Platon, Aristotel, Libraria, Biblioteca Județeană Mureș, 2012, p. 1-2)

Sursa B

„În Heliada cazurile trebuiau pregătite cu mare grijă pentru ziua de audiență. *Hegemonia* avea deci o mare importanță, căci ea comporta, înainte de conducerea dezbaterilor, întreaga muncă de cercetare a cazului. Ea revenea, pentru marea majoritate a proceselor, arhonților: regelui îi reveneau acțiunile privitoare la cult; arhontelui cele de drept privat; polemarchului cele privitoare la străinii domiciliați în țară sau privilegiați; thesmothetilor cele de interes public. Cei 11 păzitori ai închisorilor introduceau cazurile cu procedură sumară ce determinau arestarea preventivă.

Citația era făcută de reclamant, însoțit de doi martori a căror depoziție, în cazul când apărătorul lipsea, autoriza judecarea în lipsă. Orice plângere era depusă, în scris, în mâinile magistratului, fie că era o *dike* sau o *graphe*. Dacă magistratul o accepta, avea loc pe dată depunerea cheltuielilor de judecată. Pentru acțiunile private, dacă obiectul în litigiu valora între o sută și o mie, cele două părți depuneau *prytaneiai* care se ridicau la trei drahme, și la treizeci de drahme dacă valoarea mai mult; cel ce pierdea procesul era obligat să-i ramburseze câștigătorului cheltuielile de judecată. În cazul acțiunilor publice, acuzatorul plătea taxa numită *parastasis*, o sumă fixă și mică, iar dacă era interesat de o eventuală amendare, *prytania*. Pentru revendicările de succesiune sau de bunuri confiscate pe nedrept, solicitantul depunea a zecea parte din valoare în primul caz și o cincime în al doilea, depunerea fiind solidară cu valoarea în litigiu.

Dacă reclamantul simțea că lucrurile iau o întorsătură proastă pentru el, putea, până în ultimul moment, să-și retragă plângerea. În procesele private, reclamantul își păstra acest drept până în clipa când voturile erau scoase din urnă spre a fi numărate; el putea să-și retragă plângerea, fie că se hotărâse el singur să procedeze astfel, fie că se înțeleșese cu pârâtul asupra clauzelor unei tranzacții sau asupra unui compromis de arbitraj privat. Reclamantul nu suporta nici o pedeapsă, în afară de plata cheltuielilor de judecată. În procesele publice, reclamantul ce se dezicea de plângerea făcută era

condamnat la o amendă de o mie de drahme și lipsit, de aici înainte, de dreptul de a depune vreo plângere de acest fel. Se cunosc totuși asemenea angajamente încheiate, chiar pe bani, cu consimțământul magistraților.

Atât timp cât durau dezbaterile, rolul judecătorilor era acela de jurați muți și pasivi. Imediat apoi, erau chemați să voteze prin vocea crainicului. Ei votau fără să delibereze și secretul votului garanta libertatea fiecăruia. În secolul al V-lea fiecare judecător primea o scoică mică (*choivine*) sau o pietricică (*psephos*) pe care le puneau, după cum era favorabil uneia sau alteia dintre părți, într-una din cele două urne prin fața cărora trecea. După anul 390, s-a imaginat un sistem ce asigura mai bine secretul votului; fiecare jurat primea două jetoane de bronz, unul plin, pe care-l folosea dacă vota pentru achitare, celălalt găurit, dacă vota pentru condamnare; îl arunca pe cel ce trebuia să fie numărat la vot într-o urnă de bronz (*kyrios amphoreus*), iar pe celălalt, pentru contraprobă, într-o urnă de lemn (*akyros amphoreus*). Rezultatele scrutinului erau anunțate de către crainic, iar hotărârea judecătorească, fixată cu majoritatea simplă, era pronunțată de președinte.

În cazul achitării, totul era terminat. Nu rămânea decât să se aplice acuzatorilor sau reclamanților pedepsele ce se dădeau în mod automat, în cazul acțiunilor neîntemeiate. În cazul proceselor publice, reclamanții care nu obțineau măcar o cincime din voturi, ca și cei care se deziceau de plângerea făcută, erau condamnați la o amendă și la o atimie specială. Într-un număr destul de mare de acțiuni private, ca, de exemplu, în cazul excepțiilor ridicate împotriva acțiunilor principale, al acțiunilor de contra-învinuire, al acțiunilor împotriva tutorilor sau împotriva debitorilor, reclamanții a căror plângere era respinsă datorau părților o sumă de bani egală cu a șasea parte din suma în litigiu (*epobelia*)”.

Fișa nr. 4	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCII	SURSE BIBLIOGRAFICE																		
<p>TEMA: Particularitățile dreptului orașelor-polis grecești: Atena, Sparta - reglementări juridice civile în Grecia antică; - principiile dreptului penal în Atena și Sparta; - specificul legilor grecești în epoca antică</p>	<p>I. Exerciții</p> <p>1. Explicați impactul structurii politice asupra dreptului în Grecia antică.</p> <p>2. Completați tabelul:</p> <table border="1" data-bbox="562 379 1827 619"> <thead> <tr> <th colspan="2">Statut juridic în Atena</th> <th colspan="2">Statut juridic în Sparta</th> </tr> <tr> <th>Categorii sociale</th> <th>Drepturi și responsabilități</th> <th>Categorii sociale</th> <th>Drepturi și responsabilități</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <p>3. Argumentați aspectele moderne ale dreptului obligațiilor din Atena.</p> <p>4. Comparați dreptul familiei din Atena cu dreptul familiei din Sparta.</p> <p>5. Comentați afirmația: „Legea greacă conține multe principii moderne, întrucât nu a fost influențată de aspectul confesional, religia greacă fiind nedogmatizată”.</p> <p>6. Identificați și analizează factorii care au influențat principiile dreptului grecesc.</p> <p>7. Caracterizați și comparați principiile dreptului penal din Atena cu principiile dreptului penal din Sparta.</p> <table border="1" data-bbox="562 1011 1818 1123"> <tr> <td colspan="3">principiile dreptului penal</td> </tr> <tr> <td>caracteristici</td> <td>asemănări</td> <td>deosebiri</td> </tr> </table> <p>8. Stabiliți relația de cauzalitate dintre regimul politic din Sparta și principiile dreptului spartan.</p> <p>9. Analizați particularitățile dreptului grecesc în epoca antică.</p> <p>10. Utilizând informația din Sursele A și B, formulați o sinteză privind specificul dreptului familiei în Sparta.</p>	Statut juridic în Atena		Statut juridic în Sparta		Categorii sociale	Drepturi și responsabilități	Categorii sociale	Drepturi și responsabilități					principiile dreptului penal			caracteristici	asemănări	deosebiri	<p>1. Guștiuc A., Chirtoacă L., Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001</p> <p>2. Istoria Greciei Antice, sub red. lui V. Avdiiev, Chișinău, 1989</p> <p>3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008</p> <p>4. Ignat V., Principiile dreptului grecesc în antichitate, Polis, 2014, nr.1, p. 78-85.</p> <p>5. https://sites.google.com/site/stanislawcovalschi/istoria-universala-a-statului-si-dreptului</p>
Statut juridic în Atena		Statut juridic în Sparta																		
Categorii sociale	Drepturi și responsabilități	Categorii sociale	Drepturi și responsabilități																	
principiile dreptului penal																				
caracteristici	asemănări	deosebiri																		

II. Surse documentare

Sursa A

„Poate că spartanii au format una dintre cele mai pregătite armate ale lumii antice, însă stilul lor de viață era atât de aspru încât cuvântul „spartan” a devenit sinonim cu un stil de viață auster. Societatea spartană a fost construită cu atenție în jurul unui cod moral extrem de strict și un simț extraordinar al datoriei, iar oamenii săi au suferit greutăți extreme în drumul lor de a deveni cetățeni cu drepturi depline ai polis-ului. Iată câteva motive pentru care acești războinici greci erau așa duri:

1. Copiii spartani trebuiau să își dovedească abilitățile încă de la naștere

Cu toate că infanticidul era un fapt îngrijorător în lumea antică, în Sparta, această practică a fost gestionată de către stat. La naștere, copiii spartani erau duși în fața unui consiliu, care îi examina în pentru a fi constatate dacă erau sănătoși din punct de vedere fizic. Istoricul antic Plutarh relatează că, în cazul copiilor bolnavi, ei erau aruncați într-o prăpastie, la poalele Muntelui Taygetus, lucru cu care istoricii contemporani nu sunt de acord, considerându-l un mit. În cazul în care un nou-născut era considerat a fi inapt pentru a deveni soldat, era abandonat pe un deal din apropiere, soarta lui depinzând de trecătorii care se putea îndura de el să îl adopte. În caz contrar, copilul era sortit pieirii.

2. Din fragedă copilărie, spartanii intrau într-un program de educație militară

La vârsta de 7 ani, copiii spartani erau luați de lângă familiile lor și duși în agoge, un program de pregătire sponsorizat de către stat, destinat să îi transforme în războinici calificați și cetățeni cu o conduită morală imaculată. Separați de familiile lor și adăpostiți în barăci comune, tinerii războinici în formare erau inițiați în tacticile războiului, furtului, vânătoare și atletism. La vârsta de 12 ani, tinerii erau privați de toate hainele – (cu excepția unei mantii roșii), siliți să doarmă sub cerul liber și să își construiască propriul pat din stuf. Pentru a-i pregăti să supraviețuiască în domenii ostile, tinerii erau

încurajați să fure. Cu toate acestea, nu era o rușine să fure, dar erau aspru pedepsiți dacă erau prinși.

3. Erau încurajate hărțuirile și luptele între tinerii spartani

O mare parte din agogele spartane implicate în disciplinarea tinerilor, îi învățau discipline școlare cum ar fi cititul, scrisul, retorica și poezia, însă regimul de formare a avut, de asemenea, o parte vicioasă: să-i înăsprească pe tinerii războinici și să încurajeze dezvoltarea lor ca soldați. Instructorii și bărbații mai în vârstă îi instigau de multe ori la lupte și argumente între stagiari. Agogele au fost concepute și pentru a-i ajuta să facă față dificultăților vieții cum ar fi frigul, foamea și durerea. Tinerii care prezentau semne de lașitate sau timiditate erau supuși unor serii de violențe din partea colegilor și superiorilor.

(Filipescu Ionuț, Motivele care explică duritatea războinicilor spartani,

http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/motivele-care-explic-duritatea-r-zboinicilor-spartani)

Sursa B

“În Sparta Legislatorul n-a consultat decât legea nevoilor: el a exilat, așadar, din teritoriul său, legea natural; el și-a întărit republica pe o stare de război perpetuu. Prin datul său, omul este dezlănțuit, torent de nevoințe și dorințe, disproporție și alunecare. Prin darul lăsat la el, adică prin grația acordată, omul este destinat măsurii, proporției și armoniei, liberei împărtășiri cu alții, primirii la sine a celuiilalt... Singurul învățător al guvernării spartane a fost legea nevoilor, ceea ce înseamnă că omul Spartan a ratat regimul său de ființă dăruită sau grațiată”.

(Ilie Bădescu, Ioan Mihailescu, Geopolitica, integrare, globalizare, București, 2011, p.31)

Fișa nr. 5	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE																
<p>TEMA: Evoluția dreptului roman - etapele constituirii dreptului roman - principiile dreptului roman - particularitățile dreptului roman</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Identificați și caracterizați etapele de constituire a dreptului roman. 2. Analizați evoluția statutului juridic al persoanei în perioada: regalității, republicii și imperiului. 3. Comentați principiile dreptului de proprietate conform Legii celor XII table. 4. Caracterizați factorii care au influențat transformările din dreptul familiei. 5. Elaborați o variantă de contract, utilizând principiile dreptului roman din perioada clasică. 6. Caracterizați dreptul obligațiilor conform legilor romane în perioada: <table border="1" data-bbox="562 549 1606 775" style="margin: 10px auto;"> <thead> <tr> <th colspan="4" style="text-align: center;">Dreptul roman</th> </tr> <tr> <th style="width: 25%;">Regalitate</th> <th style="width: 25%;">Republică</th> <th colspan="2" style="width: 50%;">Imperiu</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <th style="width: 25%;">principat</th> <th style="width: 25%;">dominat</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </thead> </table> 7. Stabiliți relația de interdependență dintre modificarea regimului politic și transformările din dreptul penal roman. 8. Rezolvați cazul: <ol style="list-style-type: none"> a) „În anul 503 î.Hr. un patrician a vândut trei sclavi unui plebeu fără a respecta procedura de mancipiu. Peste 12 zile patricianul s-a adresat în instanța de judecată, învinuind plebeul că nu a achitat suma convenită.” Ce decizie va lua magistratul? Argumentați răspunsul. b) „Lotul de pământ al unui patrician nu avea ieșire directă la fântâna cu apă. În anul 107 î.Hr. patricianul a mers prin lotul vecinului pentru a ajunge la fântână. În consecință plantele care au fost călcate au fost distruse. Proprietarul lotului pe care au fost distruse plantele s-a adresat în instanța de 	Dreptul roman				Regalitate	Republică	Imperiu				principat	dominat					<ol style="list-style-type: none"> 1. Istoria Romei Antice, sub red. lui V. Kuzișcin, Chișinău, 1982 2. Guștiuc A., Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001 3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008 4. https://sites.google.com/site/stanislavcovalschi/istoria-universala-a-statului-si-dreptului 5. scribd.com/doc/134851739/76291908-Cursul-la-ISTORIA-UNIVERSALĂ-A-STATULUI-ȘI-DREPTULUI
Dreptul roman																		
Regalitate	Republică	Imperiu																
		principat	dominat															

judecată.” Ce decizie va lua magistratul? Argumentați răspunsul.

9. Utilizând informația din *Sursa A* elaborați două studii de caz pentru simularea unui proces de judecată.

10. Explicați cauzele care au determinat modificările statutului juridic al persoanei în Roma antică.

Sursa A

În “Legile celor XII table” a fost fixată deosebirea juridică dintre patricieni și plebei, dintre patroni și clienți, dintre persoanele libere și sclavi. O importantă cucerire a plebeilor a fost limitarea dobânzii până la 1 uncie sau 81/3% pe an. Patricienii însă au obținut includerea în textul legilor a unei serii de puncte care lezau drepturile plebeilor: căsătoriile lor cu patricienele erau interzise, era consolidată instituția clientelei, avantajoasă, în primul rând, familiilor de patricieni.

În același an 449 î.Hr. – consulii Valerius și Horatius au promulgat în interesul plebeilor încă trei legi: erau confirmate inviolabilitatea persoanei tribunilor poporului, dreptul cetățeanului roman, condamnat de către magistratul patrician la moarte sau la pedeapsă corporală, de a face apel către adunarea poporului și ceea ce este mai important – hotărârile adoptate de către adunările plebeilor căpătau putere de lege, obligatorie și pentru patricieni. După cinci ani (în anul 444 î. d.Hr.) legea lui Canulius a consfințit legalitatea căsătoriilor plebeilor cu patricienii, punând, astfel, baza pentru contopirea vârfurilor bogate ale plebeilor cu patricienii într-o singură pătură socială.

A fost satisfăcută importanta revindicare a plebeilor de a ocupa funcția supremă, patricienii au obținut însă ca reprezentanții plebeilor să capete dreptul de a fi aleși nu în funcția de consuli, ci în funcția de tribuni militari cu putere consulară. Ulterior, în decursul unui șir de ani consulii n-au fost aleși, iar în fruntea administrației s-au aflat tribunii, militarii, aleși nu numai din rândurile

patricienilor, dar și din rândurile plebeilor bogați. În anul 443 î.Hr. a fost instituită o nouă magistratură a censorilor, în care puteau fi aleși numai patricienii.

În anii 80-60 ai secolului al IV-lea î.Hr. Roma devine o arenă a unor violente ciocniri și a unor tulburări, primejdioase pentru patricieni, ale datornicilor înrobiți. Prima încercare de a obține atenuarea dreptului cu privire la datorii a făcut-o Marcus Manilius în anii 80 ai secolului al IV-lea î.Hr. ea s-a încheiat cu reușită. Marcus Manilius a pierit în luptă, însă tulburările n-au încetat. Potrivit tradiției, pe parcursul a zece ani plebeii în frunte cu tribunii poporului Sextius și Licinius n-au depus armele și în anul 367 î.Hr. patricienii s-au văzut nevoiți să cedeze. La propunerea lui Licinius și Sextius au fost adoptate unele legi foarte importante, care satisfăceau revendicările principale ale plebeilor: dacă mai înainte patricienii puteau să ocupe orice suprafață din pământul de stat, reducând astfel fondul funciar pentru împroprietărirea plebeilor, legea Licinius – Sextius interzicea ocuparea a peste 500 de jugăre (125 ha) de pământ. Parțial a fost rezolvată și chestiunea cu privire la datorii. Legislatorii n-au acceptat lichidarea deplină (casarea) a datoriilor, dar au redus simțitor datoriile pe calea următoarelor calcule: dobânzile plătite erau calculate din suma de bază a datoriei, iar partea care mai rămânea era achitată în condiții avantajoase în decurs de trei ani. Cea de-a treia lege a lichidat funcția de tribuni militari cu putere consulară, iar în locul lor au început să fie aleși doi consuli, unul dintre care trebuia să fie în mod obligatoriu plebeu.

Legislația din anul 367 î.Hr. a dat o puternică lovitură privilegiilor patricienilor și în perioada care a urmat plebeii au obținut foarte repede noi succese. Pentru lichidarea insuficienței de pământ se separau în colonii, întemeiate în diferite regiuni ale Italiei. Din anul 334 și până în anul 287 î.Hr. romanii au întemeiat 18 colonii, adică mai mult decât pe parcursul întregii istorii precedente, și temporar problema agrară a fost parțial rezolvată.

În anul 326 î.Hr. plebeii au obținut înfăptuirea unei importante reforme. Conform legii tribunului Petelius, sclavia de pe urma neachitării datoriilor a fost lichidată pentru cetățenii romani și membrii familiilor lor. De acum înainte cetățeanul roman răspundea pentru datorie numai prin averea sa. Acum în sclavi puteau fi transformați mai ales prizonierii de război.

Sursa B

„De ce mai depinde statutul social? În primul rând de originea aristocratică, origine care în perioada republicii garanta intrarea în viața politică. Oricum, important este și faptul că la început societatea se împărțea între patricieni și plebei. Pentru că doar patricienii au aceeași la viața public, se vor crea tensiuni care vor conduce la conflicte ce vor dura între 494 și 287 î.Hr. Dar statutul social depinde și de experiența în domeniul politic. Se creează un cerc vicios, pentru că acumularea acesteia depinde de apartenența la ordinul patricienilor. În rândul patricienilor există o ierarhizare, condiționată de armonizarea dintre origine și meritele politice.

La modul mai concret, proprietatea funciară este cea care asigură statutul de cetățean și accesul la viața politică, dacă avem în vedere relația indisolubilă dintre drepturile politice și calitatea de soldat-proprietar. Averea este esențială pentru câștigarea prestigiului. În continuare, importantă mai este și libertatea din punct de vedere juridic. În fapt, Republica este dominată de câteva mari familii (*gentes maiores*), care sunt legate între ele. Legăturile se pot face fie în plan orizontal (*amicitia*), dacă ne referim la persoane cu statut similar; fie în plan vertical (*clientela*), dacă vorbim despre statute diferite.

Ce s-a schimbat odată cu instituirea Republicii, după căderea lui Tarquinius Superbus (509 î.Hr.)? a scăzut mobilitatea social, pentru că viața publică devine apanajul câtorva familii importante. Plebeii

nu mai au nici o șansă de participare, din simplul motiv că nu au originea necesară. Avem deci de-a face cu o societate foarte polarizată. Plebeii aveau probleme precum datoriile, sclavia din datorii, împărțirea pământului, lipsa posibilității de a lua decizii politice. Plebeii bogați aveau putere economică, dar erau frustrați că viața politică era restricționată; plebeii săraci aveau în primul rând lipsuri economice. Istoria împarte luptele dintre plebei și patricieni în două etape: 494-360- constituirea plebei ca ordin separate; 360 - sec. III - conturarea noii elite.

Dacă patricienii se folosesc în luptă de tactica recrutării, plebeii apelează la secesiune. Aceștia obțin în 494 î.Hr. tribunatul plebei, magistratură care se ocupa cu apărarea drepturilor plebeilor. Tot acum apare structura numită *concilium plebis*, din care se va dezvolta *comitia tributa*. Se afișează public legile în 450 î.Hr., de către o comisie de *decemviri* (Legile celor XII table), care mențin diferențele sociale deja existente. Dar prin legea Canuleia din 445 î.Hr. plebeii dobândesc dreptul de a lua în căsătorie patricieni, putând astfel să treacă prin intermediul căsătoriei în celălalt ordin. Dreptul de a candida la consulat îl obțin abia în 367 î.Hr., prin legile licino-sextiene. Progresele continuă, căci din 356 î.Hr. plebeii pot fi numiți dictatori. În fine, în 300 î.Hr. reușesc să câștige acces și la sacerdoții, la pontificat și augurat. Se mai rezolvă și din alte probleme, căci în 326 î.Hr. *lex Poetelia Papiria* interzice vânzarea ca sclav a debitorului insolubil, iar *lex Valeria de Provocatione* permite cetățeanului acuzat de o crimă capitală să facă apel la comiții. Consecința tuturor acestor măsuri? O nouă elită politică, patrician-plebee.

Structura societății nu este însă chiar atât de rigidă la începutul Republicii. Mai avem și diferența de statut juridic, între cetățeni și necetățeni, și între oameni liberi și sclavi. Nu putem vorbi despre un sistem atât de puțin fluid cum este cel al castelor indiene. De pildă, un plebeu bogat are în ciuda averii un statut inferior celui al unui patrician mai sărac. Cât despre sclavie, nu reprezintă o condiție

permanent. Sclavul eliberat, libertul, poate deține o avere considerabilă. În plus, copiii acestuia pot accede la statutul de cetățean. Relația dintre patron și client este esențială în lumea romană. Clientul face parte din familia patronului, putând prin favorul să-și îmbunătățească statutul.

Ce s-a schimbat mai târziu, în contextul expansiunii? Pentru că se lărgeste hegemonia Romei, se accentuează și competiția din cadrul elitei politice. Totodată aristocrația se grecizează, ceea ce presupune și adoptarea unor noi metode precum discursul politic sau evergetismul, care la rândul lor măresc și mai tare competiția. Cât despre plebei, masele acestora cresc în dimensiuni ca urmare a sărăcirii proprietarilor mici și mijlocii provocată de distrugerile lui Hannibal. Crește numărul marilor latifundii, crește numărul sclavilor, scade numărul de cetățeni recrutabili, tehnicile politice se dezvoltă pentru a manevra mai bine masele populare.

În același timp se remarcă și sporirea rolului ordinului equestru. Cine alcătuita acest ordin? Arendași ai impozitelor (*publicani*), cămătari (*faeneratores*), mari negustori (*negotiatores*), fermieri (*agricolae*); cu alte cuvinte un fel de elită economică. Ordinal equestru se naște oficial în 129 î.Hr., când senatorii sunt obligați să restituie calul public. Mai târziu, prin *lex Roscia* din 67 î.Hr., se definitivează și însemnele ordinului: inelul de aur, toga angusticlava, calul și locuri la teatru. Puterea lor crește prin măsurile luate de C. Sempronius Gracchus, care îi integrează în curțile cu jurați. În aceeași perioadă a republicii târzii statul devine treptat monopolizat de câteva familii, din care se afirmă personalități puternice, de genul Cornelius Sulla sau Iulius Caesar, care instituie un regim personal, culminând cu instituirea principatului de către Augustus.

Irina-Maria Manea, Cum era societatea romană în timpul Republicii?"

http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/cum-era-societatea-roman-n-timpul-republicii

Fișa nr. 6	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE																					
<p>TEMA: Reglementări juridice în Spațiul Românesc în epoca antică - principii de organizare politico-administrativă la geto-daci; - legile belagines – caracteristică generală; - impactul dominației romane asupra reglementărilor juridice din Spațiul Românesc</p>	<p>I. Exerciții</p> <p>1. Identificați și caracterizați etapele de constituire a statalității la geto-daci.</p> <p>2. Completați tabelul:</p> <table border="1" data-bbox="560 383 1774 726"> <thead> <tr> <th colspan="3" data-bbox="560 383 1774 438">STATUL LA GETO-DACI</th> </tr> <tr> <th data-bbox="560 438 810 555">Perioada</th> <th data-bbox="810 438 1149 555">Forma de organizare politică</th> <th data-bbox="1149 438 1774 555">caracteristici</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="560 555 810 608">Sec. VI-III î.Hr.</td> <td data-bbox="810 555 1149 608"></td> <td data-bbox="1149 555 1774 608"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="560 608 810 660">Sec. III-I î.Hr.</td> <td data-bbox="810 608 1149 660"></td> <td data-bbox="1149 608 1774 660"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="560 660 810 726">Sec. I î.Hr.</td> <td data-bbox="810 660 1149 726"></td> <td data-bbox="1149 660 1774 726"></td> </tr> </tbody> </table> <p>3. Elaborați un discurs la tema: Belagines – limite și progrese.</p> <p>4. Explicați cauzele reformei judecătorești promovată de Burebista.</p> <p>5. Caracterizați principiile reglementării relațiilor în societatea geto-dacă în perioada statului centralizat.</p> <p>6. Completați tabelul „Cauze – Consecințe”</p> <table border="1" data-bbox="560 1056 1774 1169"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="560 1056 1774 1112">IMPACTUL DREPTULUI ROMAN ASUPRA SOCIETĂȚII GETO-DACE</th> </tr> <tr> <th data-bbox="560 1112 1081 1169">CAUZE</th> <th data-bbox="1081 1112 1774 1169">CONSECINȚE</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="560 1169 1081 1222"></td> <td data-bbox="1081 1169 1774 1222"></td> </tr> </tbody> </table> <p>7. Stabiliți relația de interdependență dintre formarea provinciei romane Dacia și reformele administrative.</p> <p>8. Comentați afirmația „Legile geto-dacilor se bazau pe criterii morale și pe cutumă. Cucerirea romană nu le-a lichidat, dar le-a îmbinat cu dreptul roman, dând naștere obiceiului pământului care s-a</p>	STATUL LA GETO-DACI			Perioada	Forma de organizare politică	caracteristici	Sec. VI-III î.Hr.			Sec. III-I î.Hr.			Sec. I î.Hr.			IMPACTUL DREPTULUI ROMAN ASUPRA SOCIETĂȚII GETO-DACE		CAUZE	CONSECINȚE			<p>1.Aramă E., Istoria dreptului românesc, Chișinău, 2011</p> <p>2.Cernea E., Molcuț E., Istoria statului și dreptului românesc, București, 2013</p> <p>3.http://file.ucdc.ro/cursuri/D_1_N19_Istoria_statului_si_dreptului_romanesc_Neg_oita_Florin.pdf</p> <p>4.Coadă A., repere juridice pentru spațiul românesc în antichitate// Magazin istoric, 2013, nr.4, p. 54-60</p>
STATUL LA GETO-DACI																							
Perioada	Forma de organizare politică	caracteristici																					
Sec. VI-III î.Hr.																							
Sec. III-I î.Hr.																							
Sec. I î.Hr.																							
IMPACTUL DREPTULUI ROMAN ASUPRA SOCIETĂȚII GETO-DACE																							
CAUZE	CONSECINȚE																						

transformat ulterior în „Jux valachorum”.

9. În baza informației din Sursa A, formulează o sinteză privind specificul organizării politice a geto-dacilor în timpul lui Burebista.

10. Explică modalitățile de reglementare a relațiilor dintre oameni potrivit legilor belagines, utilizând și informația din *Sursa B*.

II. Surse documentare

Sursa A

„Burebista, un conducător local (zona Munților Orăștiei), a reușit, în prima jumătate a secolului I î.Hr., prin diferite metode, să unifice întregul areal geto-dac. Iordanes afirmă că, în anul 82 î.Hr. (*pe vremea când Sylla a pus mâna pe putere la Roma*), când Deceneu a sosit la curtea sa, Burebista era în funcție.

Cei doi reușesc să unifice o mare parte din organizările politice geto-dacice, noul stat rezultat fiind supus unui proces de instituționalizare. Procesul de constituire statală este rezultatul bunei interacțiuni a trei factori politici: aristocrația tribală, războinicii și puterea regală, la care s-a adăugat aportul nemijlocit al marelui preot Deceneu, a cărui autoritate era extinsă asupra tuturor geto-dacilor.

Cele două pericole externe: celții din nord-vest și romanii din sud, au dus la recunoașterea de către dinastia locală a autorității lui Burebista, pericolul extern având astfel o contribuție masivă la nașterea construcției statale geto-dace. Cei care nu au fost de acord cu recunoașterea noii puteri, au fost supuși pe calea armelor.

Cu ajutorul marelui preot, despre care Iordanes arată că a fost înzestrat cu o putere mare, Burebista impune ascultarea poruncilor sale și unele reforme. Statul geto-dac, organizat ca o monarhie militară

în care preoții aveau un important rol în conducere, a suferit influențe elenistice (existența titlului de „cel dintâi prieten”, care apare în decretul dedicat lui Acornion). Alături de numirea unui vice-rege, în persoana lui Deceneu, regele folosea și o cancelarie, unde erau emise „poruncile” relatate de Strabon. Cetățile cucerite sunt puse sub comanda unor comandanți militari, înzestrați probabil și cu atribuții administrative, iar cele care au recunoscut autoritatea lui Burebista, precum și cetățile grecești de pe litoralul pontic, își păstrează propria organizare, în schimbul plății unui tribut și alinierea politicii externe la cea a regelui.

Pentru apărarea teritoriului este construit un amplu sistem de fortificații în zona Munților Orăștiei: Costești, Bănița, Piatra Roșie, Blidaru, Bâtca Doamnei, Căpâlna ș.a. Armata regatului se ridică, după spusele lui Strabon (evident exagerate), la 200 000 de oameni, ceea ce i-a permis să ducă o politică externă expansionistă.

Statul geto-dac, numit de către geograful grec, *arhé*, are astfel trăsăturile unei entități statale, nu ale unei confederații de uniuni de triburi.

După moartea lui Burebista, statul s-a dezmembrat în mai multe părți. În zona centrului fortificat din Munții Orăștiei, unde se afla și muntele sacru Kogaionon, s-a menținut în vremea regilor Deceneu și Comosicus, mari preoți în același timp, o unitate spirituală a întregii lumi geto-dace. Statul va fi refăcut, însă mai restrâns teritorial, de către Decebal.”

http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Statul_geto-dac_in_timpul_lui_Burebista

Sursa B:

S-a făcut mult caz despre existența și conținutul acestor legi, originea și etimologia lor. Cum că ar fi legile cele plăcute ale lui Dumnezeu (bel=frumos, lage=lege), ba că bel ar fi de fapt zeul antic Baal, deci ar fi un cod de legi religioase, sau că termenul este gotic (cf. Vladimir Hanga), din vechea

rădăcină nordică *lag*, similar englezescului *lau-low*, etc. Am demonstrat în lucrarea noastră, „Cine sunt strămoșii noștri...”, în capitolul chiar așa intitulat, *Legile Bellagine* că acestea erau legile valahe ale pământului, valabile până de curând (secolul al XIX-lea) pe tot teritoriul locuit de strămoșii noștri, care mai de mult, era mult mai întins decât România Mare interbelică. Iar „Bellagin” nu este decât o formă a vechiului etnonim „pelasg”, evoluat ulterior în „valah”.

Vom relua doar câteva din însemnările de acolo. Primul care a demonstrat acest lucru a fost N. Densușianu. Să-i urmărim argumentele: Homer ne înfățișează populațiile pelasge din părțile de nord ale Traciei, misii, sciții și abii drept cei mai dreپți oameni de pe suprafața pământului (Homer, „Iliada”, XIII. v. 6). Și Strabon („Geogr. I.” VII. 3. 8-9) confirmă, zicând că grecii care au trăit înaintea lui au considerat pe sciți la fel ca și Homer și la fel și Pliniu (IV. 26. 11). Apoi Platon (sec. V-IV î.Hr.) menționează legea sciților „o ton Schiton nomos” care conținea instrucțiuni militare. Clearchus din Solos ne spune că sciții au fost primii care s-au folosit de legi comune. Știm forte bine că și Herodot a spus despre geți că sunt cei mai dreپți dintre traci (Herodot, *lib.* IV. 93). Nu vom relua toate argumentele lui Densușianu, dar va trebui să reamintim sursele care fac referire directă la numele de vlah, sub oricare din variante. Regele get Aetas avea la curtea lui niște „stâlpi ai soarelui” pe care erau scrise legile divine (Valerius Flacus, *Argonautice*). Platon scrie și el că „în regatul lui Aethas, care domnise peste hiperboreeni din nordul Traciei, au existat cele mai vechi legi de origine divină, scrise cu litere, pe o columnă de aramă” („Critias”, II, 259). Redactarea acestor legi este mult mai veche, ținând cont de faptul că turdunii sau turditanii din Peninsula Italică și Iberică, care s-au desprins din timpuri „obscure” din Transilvania, aveau, cum spune Strabon („Geogr.” I, III, 1.) „un codice de legi vechi de 6000 de ani, după mărturisirea lor”. Legile acestea au fost date lui Zamolxe de către zeița Hestia, atestată documentar la 2500 î.Hr. Aceasta conducea regatul matriarhal al pelasgilor

„ce avea la bază cel mai vechi cod de legi scrise din lumea antică, cod cunoscut sub numele de Belagine sau Legile frumoase.

Iamblichos, matematician și filozof grec, ce a murit pe la anul 330 spune că religia geților sau cultul lui Zamolxe era practicat cu mare cinstire și de către goți. (*Viața lui Pitagora*). Iar asta înainte de pretinsa creștinare a lor prin arianism făcută de Wulfila pe la anii 341-348. Mai scrie că Zamolxis, după ce „i-a convins că sufletul este nemuritor” a „scris legile” pentru geți, după care să-și rânduiască viața de neam scoborător din zei. De „regulile lui Zamolxis” amintește și Agathias Scolasticul, sec al VI-lea. Teopomp afirmă că geții își învățau legile pe de rost, așa trecând de la o generație la alta.

Scriitorii antici, ca: Iosif Flavius, Horațiu, Criton, Clement din Alexandria, Strabon, Jambique și Iordanes ne spun că geto-dacii cultivau valorile și regulile morale, *stabileau norme de drept* și aveau concepții *proprii juridice și politice*. Ovidiu scrie și el că, „în disprețul legilor, autohtonii își fac singuri dreptate, folosind răzbunarea sângelui ca în orânduirea gentilică”. Iordanes amintește de vechea colecție de legi în limba getă din Dacia, „Leges Bellagines”, care încă mai exista în formă scrisă, la mijlocul secolului al VI-lea. Gotul/getul Iordanes vorbește de Deceneu care „i-a făcut (pe geți, n.n.) să trăiască conform legilor naturii; transcriind aceste legi ele se păstrează până astăzi, sub denumirea de belagines”.

În documentele conciliului de la Sardica (Sofia) în anul 343, găsim printre episcopii din Dacia Aureliană participanți pe „Athenodorus a Dacia de Blacena”. Și Dionisie Exiguul, Dacul cel Smerit (465-545) „a avut în bibliotecă Belaginele”. Episcopul iudeo-creștin **Iordanes**, laudând cunoștințele și morala geților a scris că aceștia îndeplineau în viața lor rânduielile **leges belagines**, pe care le mai numește și legi frumoase: Deceneu „i-a făcut să trăiască după poruncile legilor naturii; transcriind aceste legi, ele se păstrează până astăzi, sub numele de belagines”, cam tot așa scrie și manuscrisul

	<p>esen privind originea cerească a legilor ce le guvernau soarta. Tot Iordanes în „Getica” ne mai spune că goții au luat legile belagine de guvernare de la geți. Peste 1200 de ani și Carolus Lundius ne spune același lucru, că legile de guvernare ale goților și suevilor vechi, strămoșii scandinavilor au fost copiate după legile marelui înțelept Zamolxe”.</p> <p>(Marius Fincă, Români în mileniul de întuneric, Ed. Geto-dacii, 2016)</p>	
Fișa nr. 7	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCIIII	SURSE BIBLIOGRAFICE
<p>TEMA: Geneza și funcționarea dreptului medieval timpuriu în Europa Occidentală. Lex Salicum - statalitatea medievală timpurie în Europa de vest; - reglementări juridice timpurii - Lex Salicum: principii, caracteristici, funcționare</p>	<p>I. Exerciții</p> <p>1. Analizați fragmentul de text: „Regatul Francilor a „împrumutat” multe proceduri și formule de guvernare de la vechea administrație Romana, adaptându-le extraordinar la necesitățile unei societăți diferite, cu probleme ale unor etnii cu obiceiuri complet diferite. Administrația teritorială era bazată pe “magnați” numiți de rege, care vor deveni mai târziu “comiți”. Comiții trebuiau să asigure armate, înrolând soldați și răsplătindu-i în schimb cu pământ. Aceste armate erau la dispoziția regelui pentru purtarea campaniilor de apărare sau extindere a imperiului. Regele trebuia să se întrețină singur din domeniile sale personale (demesne) prin taxe care erau strânse de magnați și parțial vărsate în visteria “centrală”.</p> <p>Legea merovingiană nu era o lege universală bazată pe echitate rațională, aplicabilă tuturor, asemenea legii romane; era aplicată fiecăruia, în conformitate cu originea sa: francii ripuarieni aveau propria lor Lex Ribuară, în timp ce așa-numita Lex Salica (Legea salică) a clanurilor saliene, codificată pentru prima oară în 511, era invocată sub exigențele medievale până în perioada dinastiei franceze de Valoi. Tradițiile sale germanice nu ofereau însă un cod civil de legi necesar unei societăți urbanizate, așa cum Iustinian a elaborat și promulgat în Imperiul Bizantin. Cele câteva edicte merovingiene rămase privesc în general împărțirea proprietăților între moștenitori. Acesta a fost una din cauzele prăbușirii</p>	<p>1. Istoria evului mediu, v. I, sub red. lui Z. Udaltova și S. Karpov, Chișinău, 1992</p> <p>2. Guștiuc A., Chirtoacă L., Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001</p> <p>3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008</p> <p>4. Smochină A., Istoria universală a statului și dreptului, V I – II, Chișinău 2002</p> <p>5. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права, под ред. М. Черниловского, Москва, 1994</p>

dinastiei Merovingiene”.

- a) Selectați noțiunile-cheie din text;
- b) Identificați impactul legilor romane asupra legilor germanice
- c) Expuneți ideea fundamentală a documentului.

2. Elaborați un studiu de caz care poate fi rezolvat în baza dreptului penal salic.
3. Stabiliți relația de cauzalitate dintre creștinarea francilor și impunerea dreptului canonic.
4. Formulați un eseu în volum de 15-20 propoziții care să reflecte caracteristicile specifice ale dreptului medieval timpuriu din Europa de vest
5. Caracterizați impactul vieții politice asupra principiilor dreptului francilor.
6. Explicați procesul de sinteză dintre principiile dreptului roman și a celui barbar.
7. Stabiliți impactul evoluției statutului proprietății private în societatea francilor și modificările legilor cu caracter penal.
8. Comparați principiile timpurii și cele târzii ale Legii salice.
9. Argumentați aspectele pozitive și cele negative ale vergeldului.
10. Explicați în baza informației din *Sursele A și B*, rolul regelui Clovis în evoluția dreptului francilor.

II. Surse documentare

Sursa A

„Importantă pentru ultima perioadă de domnie a lui Clovis este și redactarea codului de legi al francilor, cunoscut sub numele de „*Lex Salica*”, ce cuprinde cutume ale tuturor francilor chiar dacă prin nume amintește doar de neamul salienilor. De asemenea trebuie menționată recunoașterea de către Bizanț a statului francilor și acordarea titlului de

consul lui Clovis, în anul 508. Emisarii Imperiului Roman de Răsărit sunt primiți la Tour, într-un cadru deosebit de festiv, o adevărată demonstrație de putere și religiozitate. În acest sens, alegerea orașului Tour, reședința episcopului Martin de Tour, întemeietorul vieții monastice din Galia, a avut o semnificație deosebită pecetluind încă o dată alianța biserică-regalitate în statul francilor, alianță consacrată de altfel în ultimul an de domnie a lui Clovis, în Conciliul de la Orleans, unde se pun bazele organizării bisericești a regatului. Pe bună dreptate episcopul Gregoir de Tour, de origine senatorială romană și principalul cronicar al acestei perioade, îl numește, în lucrarea sa „*Historiarum libri decem*”, pe regele Clovis „unealta lui Dumnezeu”. Zeno - Karl Pinter, Ioan Marian Țiplic, *Francii Și Întemeierea Statului Franc*”.

<http://arheologie.ulbsibiu.ro/publicatii/cursuri/tiplic/4e.htm>

Sursa B

„Moștenirea lui Clovis se bazează pe trei acțiuni importante: unificarea națiunii france, cucerirea Galiei și convertirea la religia romano-catolică. Prin prima acțiune, și-a asigurat influența asupra poporului său în probleme majore, lucru pe care un mic rege regional nu l-ar fi putut realiza. Prin a doua acțiune, a pus bazele unui stat național ulterior: Franța. În sfârșit, prin a treia acțiune, a devenit aliatul papalității și protectorul ei, precum și al poporului, în majoritate catolic. Galia la moartea lui Clovis.

În afară de aceste acțiuni care aveau mai mult decât importanță națională, împărțirea statului, pe linii geografice sau naționale a asigurat venituri egale între frați dar la moartea sa, a provocat multe dezbinări interne în Galia și a contribuit pe termen lung la prăbușirea dinastiei sale”.

Fișa nr. 8	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE																		
<p>TEMA: Impactul dreptului canonic asupra legislației medievale europene - geneza dreptului canonic - modalități de promovare a dreptului canonic în epoca medievală; - conlucrarea dintre biserică și stat în domeniul legislației medievale.</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Identificați factorii care au influențat geneza dreptului canonic. 2. Explicați impactul mării schisme asupra dreptului canonic. 3. Caracterizați lupta pentru investitură. 4. Stabiliți relația cauză-efect dintre creșterea autorității bisericii catolice și implementarea dreptului canonic de suveranii europeni. 5. Explicați influența dreptului canonic asupra dreptului medieval în domeniile: <ul style="list-style-type: none"> - dreptului familiei; - dreptului de proprietate; - dreptului obligațiilor; - dreptului penal. 6. Completați tabelul: <table border="1" data-bbox="562 882 1606 1051" style="margin-left: 20px;"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="562 882 1606 938">Principiile dreptului medieval promovate de</th> </tr> <tr> <th data-bbox="562 938 1081 995">STAT</th> <th data-bbox="1081 938 1606 995">Instituții religioase</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="562 995 1081 1051"></td> <td data-bbox="1081 995 1606 1051"></td> </tr> </tbody> </table> 7. Argumentați rolul pozitiv și rolul negativ pe care l-a avut dreptul canonic în epoca medievală. 8. Completați tabelul: <table border="1" data-bbox="562 1166 1606 1390" style="margin-left: 20px;"> <thead> <tr> <th colspan="3" data-bbox="562 1166 1606 1222">conlucrarea dintre biserică și stat în domeniul legislației medievale</th> </tr> <tr> <th data-bbox="562 1222 909 1278">cauze</th> <th colspan="2" data-bbox="909 1222 1606 1278">Consecințe</th> </tr> <tr> <td data-bbox="562 1278 909 1334"></td> <th data-bbox="909 1278 1256 1334">pozitive</th> <th data-bbox="1256 1278 1606 1334">Negative</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="562 1334 909 1390"></td> <td data-bbox="909 1334 1256 1390"></td> <td data-bbox="1256 1334 1606 1390"></td> </tr> </tbody> </table> 	Principiile dreptului medieval promovate de		STAT	Instituții religioase			conlucrarea dintre biserică și stat în domeniul legislației medievale			cauze	Consecințe			pozitive	Negative				<ol style="list-style-type: none"> 1. Istoria evului mediu, v.I, sub red. lui Z. Udaltova și S. Karpov, Chișinău, 1992 2. Guștiuc A., Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001 3. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008 4. Smochină A., Istoria universală a statului și dreptului, V I – II, Chișinău 2002 5. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права, под ред. М. Черниловского, Москва, 1994
Principiile dreptului medieval promovate de																				
STAT	Instituții religioase																			
conlucrarea dintre biserică și stat în domeniul legislației medievale																				
cauze	Consecințe																			
	pozitive	Negative																		

9. Identificați domeniile în care dreptul canonic era prioritar în Europa medievală.

10. În baza informațiilor din *Sursele A și B* comentați impactul dreptului canonic asupra legislației medievale.

II. Surse documentare

Sursa A

Luăm în considerare distincția între dreptul canonic ca sistem de reguli sau juridic al Bisericii ca un întreg; colecțiile canonice care conțin canoane și care sunt, uneori, private (realizate de autori privați, care nu au o valoare juridică mai mare decât cea ce fiecare text juridic are independent de includerea sa în orice colecție canonică stabilită), în timp ce alte colecții sunt publice sau autentice (cu forță juridică obligatorie, emise de către autoritatea bisericească competentă); *canonismele* sau știința canonică, fie a unui autor sau a unei școli care elaborează doctrina juridică, precum și jurisprudența sau practica instanțelor bisericești.

Colecțiile canonice conțin nu numai texte normative bisericești, dar, de asemenea, elemente de drept secular, împreună cu texte teologice, biblice, liturgice și de altă natură care nu conțin întotdeauna în mod necesar normele canonice, dar care servesc, de asemenea, ca un cadru sau un context pentru acest material normativ.

În ceea ce privește conceptul și clasele receptării canonice, vom numi „receptare”, în domeniul juridic, faptul de a accepta, ca fiind obligatorii în sistemul juridic propriu, integral sau o parte a normelor de la un alt sistem diferit. În sensul nostru concret, aceasta constă în acceptarea de către o biserică a tot sau o parte din ceea ce este canonic normativ de la o altă biserică sau de la alte biserici.

Precum și receptarea normelor de la o altă biserică sau de la mai multe biserici, avem, de asemenea,

receptarea legilor seculare ca obligatorii în sfera bisericească sau, a spune cu alte cuvinte, avem receptarea dreptului secular în dreptul canonic al Bisericii.

Dreptul canonic medieval se bazează înainte și mai presus de toate pe dreptul roman, care este, din punct de vedere juridic, *ratio scripta* și matricea tuturor sistemelor de drept occidentale, nu doar în Evul Mediu, dar până la sfârșitul celui de al doilea mileniu și începutul celui de al treilea. Pe de altă parte, receptarea dreptului roman și a dreptului canonic roman nu a fost identică până la ultimul detaliu, în fiecare regat și biserică, ci mai degrabă a variat de la o situație la alta, fiind mult mai largă în unele cazuri, decât în altele.

Începând cu secolul al XIII-lea, avem o receptare în continuare a dreptului canonic roman comun în sistemele juridice ale regatelor europene din Evul Mediu târziu, o receptare care a mers mai departe, până la sfârșitul regimului antic de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Avem, de asemenea, receptarea dreptului canonic medieval în biserici născute din Reforma protestantă (în special în rândul luteranilor, calvinilor și anglicanilor), chiar dacă acest drept canonic medieval este eminentemente pontifical. Deși baza pentru această receptare este explicată cu nuanțe destul de diferite în fiecare caz, toate aceste biserici coincid în raportarea la o temelie solidă în dreptul natural.

În afară de cele două tipuri de receptare (a normelor canonice și a normelor civile), avem, de asemenea, utilizarea, adică, folosirea conceptelor și categoriilor din dreptul secular într-un text sau sistem canonic. În acest caz însă, textele juridice nu au forță obligatorie mai mult decât ceea ce legiuitorul bisericesc le-a dat. În acest sens, nu putem vorbi de receptarea dreptului roman în dreptul canonic înainte de secolul al IX-lea, ci numai de utilizarea simplă a acestuia. Noi folosim terminologia de „universalizare a receptării” atunci când materialul normativ, care până în prezent a aparținut doar

bisericilor locale, este primit în Biserica universală. În conformitate cu aceasta, noi numim „universaliste” acele colecții care primesc normele din toate sau din majoritatea bisericilor locale. Având în vedere faptul că acestea au fost colecțiile care au avut cea mai mare circulație și acceptare, legislația lor au avut tendința de a se universaliza.

Să ne uităm acum pe scurt la atitudinile față de receptare și la drumul anevoios pe care receptare l-a urmat în acest sens, având în vedere că o divizare de opinie s-a produs în Biserică cu privire la acest aspect de la cele mai înalte autorități până la autorii privați, care s-au ocupat cu acest material. Unele exemple ne vor ajuta mai bine să luăm în considerare climatul intelectual în care atât uzul cât și acceptarea legilor romane au avut loc.

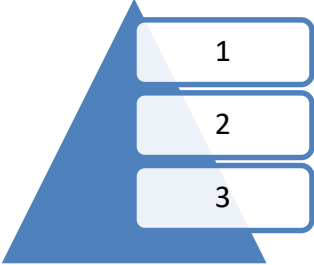
(Constantin Rus, Receptarea și formarea dreptului canonic în evul mediu, http://altarul-banatului.ro/?page_id=524)

Sursa B

Dreptul roman a funcționat (cu excepția notabilă a Angliei) ca *Ius commune* (drept comun), care asigura principiile de interpretare pentru cazurile dificile, sau pentru acelea în care nu existau reglementări locale. În Scoția, sistemul juridic a fost puternic influențat de dreptul roman al secolului al XV-lea.

Dreptul roman a fost incorporat parțial în sistemele juridice de pe continentul european așa cum a fost cazul Codul Civil Napoleonian. Acesta din urmă baza dreptului civil al țărilor continentale europene și nu numai.

Dreptul roman a avut o mare influență asupra teoriei politice occidentale. Chestiuni precum scopul și limitele guvernării și modul de îndepărtare de la putere al dictatorilor prin violență au fost abordate în

	<p>primul rând ca probleme de drept și au fost rezolvate la nivel teoretic de cercetători în domeniul juridic. Aceste idei formează baza sistemului constituțional care prevede ca guvernarea să fie bazată pe norme legale bine definite.</p>									
Fișa nr. 9	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE								
<p>TEMA: Organizarea societății românești conform Legii Țării și a pravilelor românești - organizarea politico-administrativă a Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești - Elemente specifice și generale ale Legii Țării - reglementări juridice în Spațiul Românesc conform Legii Țării</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> Identificați factorii care au influențat constituirea Legii Țării. Prezentați schematic instituțiile politice din Moldova și Muntenia. <p>3. Caracterizați aceste instituții:</p> <table border="1" data-bbox="562 895 1608 1123"> <thead> <tr> <th>INSTITUȚIA</th> <th>CARACTERISTICILE</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table> <ol style="list-style-type: none"> Explicați particularitățile de funcționare a Legii Țării pe teritoriul Transilvaniei. Comentați afirmația: „Legea Țării a permis românilor să-și păstreze identitatea juridică în pofida influențelor din exterior și a regimului politic diferit. Această lege nescrisă era practică de toți românii, chiar și de cei care se aflau sub dominație străină”. 	INSTITUȚIA	CARACTERISTICILE							<ol style="list-style-type: none"> Cerneia E., Molcuț E., Istoria statului și dreptului românesc, București, 2013 Aramă E., Istoria dreptului românesc, Chișinău, 2011 http://file.ucdc.ro/cursuri/D_1_N19_Istoria_statului_si_dreptului_romanesc_Negota_Florin.pdf Aramă E., Principiile dreptului românesc conform Legii Țării // Filozofie și drept, 2013, nr.2, p. 45-52
INSTITUȚIA	CARACTERISTICILE									

6. Stabiliți relația de cauzalitate dintre păstrarea aspectelor comune a dreptului românesc în Principate și funcționarea Legii Țării.
7. Formulați un discurs la tema „Dreptul penal românesc conform Legii Țării: limite și progrese”.
8. Comparați principiile dreptului civil din principatele Române.
9. Explicați de ce Legea Țării funcționa în toate teritoriile românești.
10. Caracterizați principiile dreptului de proprietate, utilizând informația din Sursa B.

II. Surse documentare

Sursa A

Existența dreptului românesc nescris cu o puternică identitate a fost recunoscută și de către vecinii noștri. Astfel obiceiul juridic românesc a fost denumit în documentele oficiale redactate în limba latina de către cancelariile străine *Ius valachicum*, pe când în documentele cancelariilor domnești ale țărilor române, obiceiul juridic era denumit Legea Țării (obiceiul pământului). În sintagma „obiceiul pământului”, termenul de „pământ” este utilizat cu înțelesul de “țară”. Expresia de “Legea țării” desemnează cel mai bine conținutul obiceiului juridic românesc. Dovadă în acest sens este și faptul că sintagma “Legea țării” nu este însoțită de un alt determinativ. În toate țările române dispozițiile Legii țării au fost aceleași.

În doctrina românească s-au formulat diferite teorii cu privire la originea Legii țării.

Astfel, într-o primă opinie, profesorul Ioan Peretz afirma că dreptul nostru ar fi de origine romană. Acesta susține că, așa cum am preluat limba latina, tot așa am preluat și dispozițiile dreptului roman. Aceasta teorie a fost dezvoltată de profesorul Andrei Rădulescu într-o comunicare susținută în anul 1938 la Academia Română, în care a căutat să dovedească identitatea de fizionomie a

instituțiilor Legii țării cu cele ale dreptului roman.

Într-o alta opinie, profesorul Gheorghe Fotino a susținut că Legea țării ar fi de origine tracă.

A fost formulată și o a treia teorie, în virtutea căreia profesorul Constantin Dissescu a afirmat că Legea țării a fost de origine slavă.

Toate cele trei teorii le considerăm moniste, deoarece văd originea Legii țării într-un singur sistem de drept. Totodată, aceste teorii sunt și exclusiviste, deoarece pleacă de la presupunerea ca strămoșii noștri ar fi renunțat la tradițiile lor juridice și au preluat fie dreptul roman, fie dreptul trac, fie dreptul slav.

În contrast cu aceste susțineri, Nicolae Iorga subliniază originalitatea Legii țării, arătând ca aceasta este o creație românească, izvorâtă din modul de viață al strămoșilor noștri. Aceasta aserțiune se bazează pe realitatea conform căreia Legea țării s-a format pe fondul juridic daco-roman. Astfel, în epoca Daciei Romane, populația daco-romana a creat un sistem de drept nou, original – dreptul daco-roman – în care instituțiile juridice romane au dobândit funcții și finalități noi. După retragerea aureliana, instituțiile juridice daco-romane au fost preluate în obștea sătească și adaptate noilor realități. Dar în obștea sătească și-au pierdut valoarea juridică obligatorie pentru că, o dată cu descompunerea statului, nu s-au mai aplicat prin forța de constrângere a acestuia.

După formarea statelor feudale, aceste norme și-au redobândit valoarea juridică, adică și-au redobândit caracterul obligatoriu, fiind acum sancționate de către stat. Totodată, în procesul cristalizării relațiilor de tip feudal, fondul juridic daco-roman s-a îmbogățit cu noi reglementări determinate de realitățile social-economice ale acelor vremuri.

<http://www.stiucum.com/drept/istoria-dreptului/Legea-tarii-si-institutiile-sa41717.php>

Sursa B

Dreptul de proprietate în Evul Mediu

Evul mediu românesc a cunoscut în devenirea sa istorică următoarele sub-perioade:

- Perioada obștei sătești și a normelor sale de conduită, cunoscută și ca o perioadă de tranziție spre epoca medie, în intervalul 274 e.n. – sec. VIII e.n.;
- Perioada feudalismului timpuriu, începând cu epoca „țărilor” și a „Legii Țării” (sec IX), al cărui final îl constituie formarea statelor feudale de sine stătătoare (1330 - Țara Românească și 1364 - Moldova);
- Feudalismul dezvoltat, incluzând perioada statelor feudale românești și a dreptului între sec. XIV și anul 1821.

Dintre drepturile reale, în baza cărora titularii își exercită atributele în mod direct asupra lucrurilor la care se referă, fără a avea nevoie de concursul altor persoane, cel mai complex și mai complet, este dreptul de proprietate.

Oprindu-ne asupra dreptului de proprietate, putem observa că dreptul de proprietate feudală prezintă două forme principale: proprietatea nobiliară, stăpânită de nobili, laici sau bisericești și cea țărănească care, în cazul țăranilor liberi, are ca obiect pământul moștenit și inventarul agricol, iar în cel al iobagilor, mijloacele de producție și de consum, căci asupra lotului funciar pe care-l lucrează, aceștia n-au decât drept de folosință. La origini, o mare parte din boierime a avut în arborele genealogic moșneni și răzeși, adică urmași ai unui moș primar, care făcuse cândva luminiș în pădure, sau deștelenise pământul, și a cărui proprietate prin succesiunea generațiilor a devenit proprietate devălmășă. A ieșit din devălmășie cine a putut, prin muncă, inteligență și stăruință. Cei ieșiți din devălmășie, prin prosperitate, în mod direct, sau prin succesiunea generațiilor, au devenit proprietari

	<p>boierești. O altă parte a boierimii s-a născut prin bunăvoința domnească. Liberalitățile domnești au fost rare, dar de multe ori substanțiale. Așadar, proprietatea boierească s-a format prin moștenire și danie. Proprietatea moștenită s-a numit ocină, baștina sau dedină, în Țara Românească, și allodium în Transilvania.</p> <p>(http://documents.tips/documents/dreptul-de-proprietate-in-evul-mediu.html)</p>										
Fișa nr. 10	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCIȚII	SURSE BIBLIOGRAFICE									
<p>TEMA: Devenirea dreptului bizantin - cauzele constituirii dreptului bizantin; - receptarea dreptului roman în Imperiul Bizantin; - principiile dreptului bizantin.</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Explicați cauzele constituirii dreptului bizantin. 2. Identificați rolul împărțirii Imperiului Roman în procesul de formare a unui sistem nou de drept. 3. Analizați informația din video: http://www.gramatica-limbii-ingleze-online.ro/ingleza-audio/diferenta-dintre-imperiul-roman-si-imperiul-bizantin.php <ol style="list-style-type: none"> a) Selectați caracteristicile dreptului bizantin. b) Identificați aspectele moderne ale dreptului bizantin. c) Argumentați receptarea dreptului roman 4. Comparați principiile dreptului bizantin cu principiile dreptului roman. <table border="1"> <thead> <tr> <th>DOMENIUL</th> <th>ASEMĂNĂRI</th> <th>DEOSEBIRI</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>statutul juridic al persoanei</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>dreptul familiei</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	DOMENIUL	ASEMĂNĂRI	DEOSEBIRI	statutul juridic al persoanei			dreptul familiei			<p>Guștiuc A., Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001 Hanga V., Istoria generală a statului și dreptului. De la origini pînă la revoluțiile burgheze, București, 1958 Casso Leonida, Dreptul bizantin în Basarabia 1907, Chișinău, 1923 https://sites.google.com/site/stanislavcovalschi/istori</p>
DOMENIUL	ASEMĂNĂRI	DEOSEBIRI									
statutul juridic al persoanei											
dreptul familiei											

dreptul obligațiilor		
dreptul penal		
procedura de judecată		

5. Stabiliți relația cauză-efect dintre formarea Imperiului Bizantin și constituirea dreptului bizantin.
6. Elaborați câte un proiect de contract de:
  - Depozit;
  - Comision;
  - Vânzare-cumpărare în baza dreptului bizantin.
7. Explicați importanța deciziilor imperiale în constituirea dreptului bizantin.
8. Argumentați rolul împăratului Iustinian în jurisprudența bizantină (prin cel puțin trei argumente).
9. Enumerați izvoarele dreptului bizantin.
10. Identificați rolul dreptului bizantin în formarea dreptului continental

II. Surse documentare

Sursa A

Doctrina politică bizantină este fructul unei lungi evoluții a concepțiilor politico-filosofice din Orient și din lumea greco-romană, la fundamentarea căreia și-au dat mâna filozofii stoici din epoca elenistică și romană, gânditorii neoplatonicieni din secolele II-IV și teoreticienii creștini, ultimii substituindu-se înaintașilor lor, nu înainte de a anexa esențialul din teoriile lor politice, pentru a pune bazele unei „teologii imperiale”, ieșită de sub pana lui Eusebius din Cezareea și a părinților bisericii răsăritene.

[a-universala-a-statului-si-dreptului](#)
Elan V., Dreptul bizantin între medieval și modern, Filozofie și drept, 2012, nr.3, p. 22-30

Potrivit acestei doctrine, imperiul este emanația divinității însăși și are pe pământ o misiune providențială, care constă în a supune toate popoarele universului și a le impune credința lui Christos. În această nouă ordine, *pax romana*, a cărei misiune era instaurarea ordinii și păcii pe pământ, este substituită de *pax christiana* care devine principala idee-forță a centralizării politice a imperiului și a expansiunii sale externe. În virtutea acestei doctrine, imperiul, replică terestră a împărăției cerești, nu poate fi decât unic și universal; relația poliarhie – politeism și monarhie imperială – dogma unității divine revine adeseori sub pana teoreticienilor politici bizantini. Titulatura imperiului este aceeași cu cea a statului roman pe care l-a înlocuit – *imperium romanum*, *basileia tôn Rhômaiôn* -, în timp ce locuitorii lui se numesc *romani* – *Rhômaioi*, iar patria lor *Romania*.

Ca și imperiul, puterea imperială este considerată de origine sacră, iar persoana care o exercită, împăratul, alesul divinității, fapt care-l situează deasupra oamenilor și în poziția de egal al apostolilor. Comandant militar și judecător suprem, unic legislator și apărător al bisericii și al credinței ortodoxe, împăratul, în teorie, are putere universală și absolută. Realitatea s-a dovedit însă mult mai complexă. În ceea ce privește caracterul absolut al puterii imperiale, ea a cunoscut în practică importante limitări, impuse de factorii politici constituționali – senat, popor și armată -, biserică, legislație, tradiții sau de raportul concret de forțe din imperiu într-un anumit moment. Totuși, pe măsură ce puterea imperială se eliberează de tradițiile principatului lui Augustus, împăratul contrapune factorilor de limitare a autorității sale în exercitarea puterii greutatea palatului, a birocrăției imperiale și a capitalului ideologic moștenit de la Roma și dezvoltat de biserica creștină, de care este legat și cultul foarte elaborat, existent la curtea bizantină, al cărui obiect este.

Sursa B

Incertitudinile în care evoluează lumea bizantină în secolele IV-VI între vocația orientală și visul restaurării Imperiului roman mediteranean se traduc și în cultură și artă, unde tradițiile păgâne

	<p>greco-romane fuzionează treptat, în formule de o mare originalitate, îndeosebi în plan artistic, cu influențe creștin-orientale, care au sfârșit prin a da trăsăturile definitorii ale noii culturi. În atmosfera de declin al culturii păgâne, marile centre elenistice – Alexandria, Gaza, Antiochia și altele – continuă să exercite primatul, în condițiile în care, în Europa, numai Atena, cu celebra universitate păgână, putea rivaliza cu ele. Dar în Orient, ca și în Europa, are loc o profundă transformare, transformare ce domină cultura bizantină din secolele IV-VI: cultura păgână cedează locul unei culturi creștine, care asimilează însă tradiții elenistice și influențe orientale.</p> <p>Filosofia păgână trăiește un ultim reviriment cu marele filosof neoplatonician Proclus (410-485), care predă la Atena înainte ca universitatea ateniană să fie închisă de Justinian în 529. Dar încă din secolul al V-lea se afirmă școlile filosofice creștine din Orient, în frunte cu școala din Gaza, în care filosofia păgână este chemată să susțină cu argumente raționale pozițiile taberelor aflate în disputele cristologice. Începe astfel lungul efort de integrare a valorilor filosofiei grecești teologiei, efort ce domină preocupările unora dintre cei mai mari cărturari din cultura bizantină. Tradiția elenistică este continuată și în științe, unde domină gustul, preluat și dezvoltat de lumea bizantină, pentru compilație și abreviere. Comentariul operelor clasice ia locul cercetării directe; puținele invenții tehnice ale timpului – “focul grecesc” și astrolabul – sunt fructul unor lucrări teoretice din epoca elenistică. În medicină, Oribasos din Pergam, medicul lui Iulian, a compus o enciclopedie în 70 de cărți, care este o simplă compilație din Hippocrates și Galienus. În schimb, lucrările lui Alexandru din Tralles, fratele arhitectului bisericii SF. Sofia și cel mai mare medic bizantin, cuprind numeroase observații personale.</p> <p>(Manuela Dobre, Istoria Bizanțului, București, 2003)</p>	
Fișa nr. 11	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE
TEMA:	1. Explicați cauzele trecerii de la statul medieval la statul burghez:	Istoria modernă a

Instituțiile fundamentale a dreptului burghez - constituirea statelor moderne: cauze, principii, caracteristici; - instituții politice în epoca modernă;	Cauze				Europei și Americii, vol.1, Chișinău, 1992 Culegere de texte pentru istoria universală. Epoca modernă, V. I., (1640-1848), alc. C. Mureșan, E. Csetri, B Gaillard Jean-M., Istoria continentului European: de la 1850 pînă la sfîrșitul sec. al XX-lea, Chișinău, 2001 Tilly Ch., Revoluțiile europene: 1492-1992, Iași, 2002;
	economice	Sociale	politice	Ideologice	

2. Argumentați rolul burgheziei în formare unor structuri politice noi.
3. Identificați aspectele comune și deosebirile dintre instituțiile politice burgheze din Franța, Anglia, SUA.
4. Comentați afirmația:
„Statele burgheze reprezintă opera unei categorii sociale care, din interes economic a realizat mari procese politice. Intenția burgheziei de a obține acces la viața politică a determinat-o să lupte ulterior pentru drepturi egali și pentru restul societății”
5. Utilizând *Sursa B*, explicați rolul revoluțiilor sociale în formarea instituțiilor burgheze.
6. Construiți un tabel tematic în care să includeți instituțiile politice din Franța de la începutul sec. XIX.
7. Utilizând *Sursa A*, elaborați un discurs consacrat doctrinelor social-politice care au contribuit la geneza democrației moderne.
8. Analizați rolul categoriilor sociale medievale în crearea noilor structuri de stat.
9. Identificați avantajele și dezavantajele sistemului bi-partidist.
10. Caracterizați procesul de evoluție a democrație moderne în Europa de Vest.

II. Surse documentare

Sursa A

Hans Kohn: „naționalismul este o stare de spirit, proprie unei mari părți a poporului și pretinzându-se a fi proprie tuturor membrilor săi; el recunoaște statul național ca formă ideală de organizare politică, iar naționalitatea ca sursă a tuturor energiilor culturale creatoare și a bunăstării economice. Mișcarea

națională în Anglia, Franța și Statele Unite Ale Americii a avut un caracter raționalist, optimist sub aspect istoric și pluralist din punct de vedere politic”.

Sura B

Secolele XV-XVI reprezintă perioada de tranziție dintre medieval și modern, perioadă în care elementele vechiului nu au dispărut, iar cele ale noului nu s-au afirmat. Descoperirile geografice, renașterea, reforma religioasă, umanismul, explozia demografică, urbanizarea au determinat metamorfoze de ordin economic, social, politic, moral care au generat formarea unui sistem nou de valori și au conturat specificul societății moderne.

În această perioadă s-au creat categorii noi, care doreau să-și legitimeze statutul pentru a avea acces la putere. Relațiile economice au permis burgheziei să devină cea mai înstărită pătură socială, care însă nu avea acces la putere. Inițial ea era dispusă să colaboreze cu statul absolutist, cu timpul, însă se pronunța contra reglementărilor rigide impuse de acesta în economie și contra barierelor puse în fața dezvoltării forțelor productive. Ea dorea neamestecul statului în activitatea economică, libertatea comerțului. Odată cu consolidarea burgheziei au fost inițiate și revendicări de ordin politic.

În domeniul politic regimurile feudale veneau în contradicție cu noua realitate. Burghezia nemulțumită de absolutism s-a transformat în elita stării a treia, orientând-o spre lupta împotriva vechiului regim. Două state s-au aflat în avangarda modernizării continentului european: Anglia și Franța. În Anglia societatea s-a revoltat împotriva regelui Carol I, declanșând revoluția burgheză. Proclamarea republicii în 1649 nu a adus stabilitatea dorită. Protectoratul lui Cromwell, fiind un regim autoritar a reușit să depășească criza. După o perioadă de restabilire a Stuarților, în 1688 a avut loc „glorioasa revoluție”, prin care în Anglia s-a instaurat regimul monarhiei constituționale, astfel realizându-se scopul inițial al revoluției. Burghezia și-a asigurat libertățile depline în domeniul economic, politic și social, contribuind la continuarea procesului de modernizare.

	<p>În Franța criza absolutismului dirijat de regele Ludovic al XVI a creat premise pentru declanșarea revoluției. În 1789 Adunarea Statelor Generale, sub presiunea stării a treia a fost reorganizată în Adunare Națională. Burghezia organizată în diferite grupări politice, dintre care cele mai influente fiind: iacobinii și girondinii, a inițiat acțiuni tot mai insistente. În rezultat a fost adoptată Declarația drepturilor omului și cetățeanului, prin care statul era obligat să asigure egalitatea în fața legii, proprietatea, securitatea, prezumția nevinovăției, dreptul de participare directă sau prin reprezentanți la viața politică, libertatea în măsura în care aceasta nu afectează libertatea altor persoane. Deși s-a încheiat prin instaurarea regimului lui Napoleon, revoluția franceză a conturat principalele valori ale societății moderne.</p> <p>În domeniul moral societatea a început să se orienteze spre valorile general-umane ale democrației. Oamenii doreau să-și creeze condiții în care statul le va asigura tuturor posibilități egale, iar fiecare, în dependență de scop, muncă depusă, capacități să aibă șanse egale de a se realiza. Popoarele aflate sub dominație străină au preluat aceste idei și în contextul manifestării conștiinței naționale s-au activizat în lupta lor spre libertate.</p> <p>(Pădureac L., Istoria modernă și contemporană a Europei. Modele de eseu și relații cauzale, Bălți, 2013)</p>	
<p align="center">Fișa nr. 12</p>	<p align="center">SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII</p>	<p align="center">SURSE BIBLIOGRAFICE</p>
<p>TEMA: Dreptul modern în țările din Europa - geneza dreptului modern - principiile dreptului continental</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Explicați cauzele ce au determinat formarea sistemului de drept modern; 2. Identificați factorii politici, sociali, economici care au influențat procesul de formare a 	<p>Istoria modernă a Europei și Americii, vol.1, Chișinău, 1992 Culegere de texte pentru istoria universală.</p>

- principiile dreptului anglo-saxon

dreptului modern.

3. Motivați constituirea celor două sisteme de drept modern.

4. Completați tabelul:

CARACTERISTICI	
DREPT CONTINENTAL	DREPT ANGLO-SAXON

5. Explicați aspectele pozitive și cele negative ale dreptului continental.

6. Explicați aspectele pozitive și cele negative ale dreptului anglo-saxon.

7. Caracterizați dreptul continental.

8. Caracterizați dreptul anglo-saxon.

9. Comentați afirmația:

„Dreptul modern continental își are sorginea în dreptul roman din care cauză a fost ușor constituit și este ușor aplicabil în toate statele de pe continentul european”.

10. Utilizând *Sursele A și B*, formulați un discurs la tema:

„Dreptul modern – între confruntare, rivalitate și continuitate”

II. Surse documentare

Sursa A

Denumirea „*Marele sistem de drept romano-germanic*” sau “*familia de drept romano-germanic*” grupează sistemul juridic francez și sistemele naționale înrudite: italian, spaniol, portughez, belgian, românesc, cel din America latină etc., precum și sistemul german.

Desigur că această fizionomie contemporană este rezultatul unui proces istoric îndelungat, sinuos, cu

Epoca modernă, V. I., (1640-1848), alc. C. Mureșan, E. Csetri, B. Gaillard Jean-M., Istoria continentului European: de la 1850 pînă la sfîrșitul sec. al XX-lea, Chișinău, 2001
Guștiuc A., Chirtoacă L., Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. IV Chișinău, 2001
scribd.com/doc/134851739/76291908-Cursul-la-ISTORIA-UNIVERSALĂ-A-STATULUI-ȘI-DREPTULUI

perioade de acumulări și de salturi calitative. În acest sens, trebuie semnalat rolul pe care l-au avut universitățile medievale în procesul de sintetizare a dreptului, de formare a unei doctrine juridice cu caracter universal. S-a apelat în acest scop la marele fond juridic pe care îl reprezenta dreptul roman, la virtuțile sale incontestabile în raport cu diversele cutume locale. În receptarea dreptului roman, rolul esențial avut de Corpus Juris Civilis al lui Iustinian, codificările care au avut loc în secolele al XV-lea și al XVI-lea, aportul glosatorilor și postglosatorilor la nașterea unui drept roman modernizat cunoscut sub denumirea de "usus-modernus pandectorum" au pregătit terenul unor noi pași unificatori în familia dreptului romano-germanic cum au fost: codul bavarez din 1756, codul prusian din 1794, ca și codurile civile adoptate în secolul al XIX-lea, cum ar fi codul francez sau codul austriac, codul german din 1900, ori codurile elvețiene din 1881, 1907 și 1911.

O influență puternică asupra formării sistemului de drept al statelor occidentale a avut-o și dreptul canonic catolic, cu partea sa de "drept canonic uman" având ca sursă principală "Opus juris canonici", elaborat în secolul al XVI-lea și format din reunirea mai multor acte normative fundamentale ale bisericii catolice, precum decretul lui Gratian din anul 1150, "Decretaliile" papei Grigore al IX-lea s.a.

În afara izvoarelor tradiționale, dreptul canonic catolic are și izvoare moderne. Principalul, pe care se bazează, de fapt, întregul drept canonic actual, este așa numitul "Codex juris canonici", adoptat în anul 1917 și datorat papei Benedict al XV-lea, act care avea în vedere transformările care s-au produs în moravurile societății occidentale.

"Închegarea marelui sistem romano-germanic s-a împlinit astfel în decursul multor secole, timp în care s-au diseminat diferite fonduri normative. Dreptul roman, cutumele "barbare" și dreptul canonic - dar îndeosebi cel dintâi - au reprezentat în acest proces sursele cele mai însemnate și mai

	<p>bogate de principii și de norme. Sistemul rezultat nu se poate însa reduce la nici unul dintre acestea.</p> <p>Sinteza care s-a produs a condus la apariția unui drept nou, modern, care a știut sa se degrezeze de toate regulile medievale care ar fi reprezentat frâne în calea dezvoltării societății".</p> <p>Sursa B</p> <p>Doctrina juridică a manifestat un deosebit interes pentru stabilirea trăsăturilor definitorii ale legii, inclusiv a conținutului ei volițional, ca expresie a interesului și voinței generale a poporului. Astfel, în Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului din 1789 se arată că legea este „expresia voinței generale” și că „toți cetățenii au dreptul să contribuie personal sau prin reprezentanții lor la elaborarea sa” (art. 6). Normele conținute de lege, în sens larg, trebuie să aibă un caracter cât mai general și permanent, pentru a constitui o garanție de imparțialitate, adică de justiție. Ele trebuie să fie de o precizie logică cât mai desăvârșită, pentru a da siguranță necesară raporturilor juridice. În cuprinsul lor nu trebuie înserată nici o expresie de prisos, spre a nu da naștere la confuzii neașteptate în aplicarea legii, în cazurile neprevăzute.</p> <p>(Paraschiv Elena, Izvoarele formale ale dreptului, București: C.H. Beck, 2007, p. 24-25)</p>	
Fișa nr. 13	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE
<p>TEMA: SUA. Geneza și evoluția dreptului în epoca modernă -constituirea SUA -dreptul constituțional american - principiiile dreptului</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Identificați factorii care au determinat constituirea SUA 2. Comentați principiul prevăzut în Declarația de independență a coloniilor engleze din America de Nord: „statul trebuie să garanteze dreptul la năzuință spre fericire”. 	<p>Culegere de texte pentru istoria universală. Epoca modernă, V. I., (1640-1848), alc. C. Mureșan, E. Csetri, B</p>

<p>american în epoca modernă</p>	<p>3. Stabiliți relația de cauzalitate dintre războiul de independență a coloniilor engleze din America de nord și constituirea SUA.</p> <p>4. Caracterizați „Articolele confederației”</p> <p>5. Explicați principiul prevăzut în Declarația de independență a coloniilor engleze din America de Nord: „Poporul are dreptul de a opune rezistență la opresiune</p> <p>6. Explicați principiul contrabalantei puterilor în stat.</p> <p>7. Analizați prerogativele Congresului SUA.</p> <p>8. Completați tabelul: „Instituțiile politice din SUA conform Constituției”</p> <table border="1" data-bbox="692 596 1738 823"> <thead> <tr> <th data-bbox="696 600 1214 651">INSTITUȚII</th> <th data-bbox="1214 600 1733 651">PREROGATIVE</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="696 651 1214 708">1.</td> <td data-bbox="1214 651 1733 708"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="696 708 1214 766">2.</td> <td data-bbox="1214 708 1733 766"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="696 766 1214 823">3.</td> <td data-bbox="1214 766 1733 823"></td> </tr> </tbody> </table> <p>9. Comentați primele 10 amendamente la Constituția SUA.</p> <p>10. Caracterizați principiile fundamentale ale dreptului modern american.</p> <p>II. Surse documentare</p> <p>Sursa A</p> <p>(...) Considerăm ca adevăruri grăitoare faptul că toți oamenii s-au născut egali, că sunt înzestrați de către Creator cu anumite Drepturi inalienabile, că printre acestea se numără dreptul la Viață, la Libertate și la căutarea Fericirii. Că, pentru a asigura aceste drepturi, Oamenii instituie Guverne, care își derivă dreptele lor puteri din consimțământul celor guvernați. Că, ori de câte ori o Formă</p>	INSTITUȚII	PREROGATIVE	1.		2.		3.		<p>Gaillard Jean-M., Istoria continentului European: de la 1850 pînă la sfîrșitul sec. al XX-lea, Chișinău, 2001</p> <p>Guștiuc A., Chirtoacă L., Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. IV Chișinău, 2001</p> <p>scribd.com/doc/134851739/76291908-Cursul-la-ISTORIA-UNIVERSALĂ-A-STATULUI-ȘI-DREPTULUI</p>
INSTITUȚII	PREROGATIVE									
1.										
2.										
3.										

de Guvernare devine o primejdie pentru aceste țeluri, este Dreptul Poporului să o schimbe sau să o abolească și să instituie un nou Guvern bazat pe acele principii și organizat în acele forme de exercitare a prerogativelor sale care i se vor părea cele mai nimerite să-i garanteze acestui Popor Siguranța și Fericirea (...)".

(Declarația de Independență a coloniilor engleze din America de Nord)

Sursa B

Primele 10 amendamente la Constituția SUA:

Amendamentul I

Congresul nu trebuie să dea legi privitoare la instituirea vreunei religii sau la interzicerea libertății de practicare a vreunei religii; sau care îngăduiesc libertatea de exprimare sau libertatea presei; sau dreptul poporului de a se aduna pașnic și de a cere guvernului să le rezolve plângerile.

Amendamentul II

Deoarece o miliție bine organizată este necesară securității unui stat liber, dreptul populației de a păstra și purta arme nu trebuie să fie încălcat.

Amendamentul III

Nici un soldat nu trebuie să fie încartiruit în timp de pace în vreoaică casă fără consimțământul proprietarului acelei case, iar în timp de război în niciun alt mod decât cel prevăzut de lege.

Amendamentul IV

Dreptul oamenilor de a fi siguri de propria lor persoană, de casele, documentele și bunurile lor nu trebuie să fie violat prin percheziții și sechestrări nerezonabile; nu trebuie să fie emise mandate decât pe baza unei cauze a cărei probabilitate este susținută prin jurământ sau afirmații, iar mandatele trebuie să descrie în amănunt locul care urmează să fie percheziționat și persoanele sau lucrurile care urmează să

fi sechestrate.

Amendamentul V

Nici o persoana nu trebuie să fie făcută responsabilă de o crima capitală sau de altă crimă infamă decât pe baza declarației sau acuzației unei curți cu juri, cu excepția cazurilor din cadrul forțelor terestre și navale, sau al miliției, survenite în timpul serviciului în caz de război sau stare de urgență; nici o persoana să nu fie pusă în pericol de a-și pierde viața sau integritatea corporală pentru aceeași ofensă de doua ori; nici să fie silită în vreun caz penal sa fie martoră împotriva propriei persoane, nici să fie privată de viață, libertate sau bunuri fără judecata legală; iar proprietatea privată să nu fie luată spre folosința publică fără o compensație dreaptă.

Amendamentul VI

În toate cazurile penale acuzatul trebuie să aibă dreptul la o judecată publică rapidă de către un juriu imparțial din statul și districtul unde crima va fi fost comisă, care district va fi fost stabilit în prealabil după preceptele legale; acuzatul trebuie sa fie informat cu privire la natura și motivul acuzației; să fie confruntat față în față cu martorii care depun mărturie împotriva lui; să existe o procedură obligatorie pentru a obține martori în favoarea sa și să aibă asistența unui avocat pentru apărarea sa.

Amendamentul VII

În procese de drept comun, în care suma controversată depășește douăzeci de dolari, trebuie să se respecte dreptul persoanelor la judecată în curtea cu juri, iar nici un caz judecat de jurați nu trebuie să fie reexaminat în nici un tribunal din Statele Unite altfel decât pe baza legilor de drept comun.

Amendamentul VIII

Nu trebuie să se ceara sau să se impună cauțiuni sau amende foarte ridicate, nici nu trebuie aplicate pedepse crude și neobișnuite.

	<p>Amendamentul IX</p> <p>Enumerarea anumitor drepturi în cadrul Constituției nu trebuie să fie interpretată ca o negare sau discreditare a altor drepturi de care se bucură poporul.</p> <p>Amendamentul X</p> <p>Puterile care nu sunt delegate Statelor Unite de către Constituție, și nici interzise de către aceste state, sunt rezervate fie statelor, fie poporului.</p> <p>(Constituția SUA)</p>							
Fișa nr. 14	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE						
<p>TEMA: Formarea sistemului de drept român modern - constituirea statului modern român - reformele promovate de Al. Ioan Cuza - principiile dreptului modern român</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stabiliți relația de cauzalitate dintre unirea principatelor române și constituirea statului modern român. 2. Explicați impactul factorilor externi asupra constituirii statului modern român. 3. Comentați afirmația „Deciziile Adunărilor Ad-hok au demonstrat capacitatea poporului român de ași manifesta conștiința unitară de stat modern. 4. Argumentați rolul lui Alexandru Ioan Cuza în formarea statului modern român. 5. Identificați aspectele moderne în reformele promovate de Alexandru Ioan Cuza. <table border="1" data-bbox="607 1214 1653 1383"> <tr> <td>Reforme</td> <td>Caracteristici moderne</td> </tr> <tr> <td>economică</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Politică</td> <td></td> </tr> </table>	Reforme	Caracteristici moderne	economică		Politică		<p>Aramă E., Istoria dreptului românesc, Chișinău, 2011 Cernea E., Molcuț E., Istoria statului și dreptului românesc, București, 2013 http://file.ucdc.ro/cursuri/D_1_N1_9_Istoria_statului_si_dreptului_romanesc_Negoita_Florin.pdf</p>
Reforme	Caracteristici moderne							
economică								
Politică								

judecătorească

6. Identificați aspectele negative și cele pozitive ale Constituției din 1866.
7. Explicați rolul Codului civil și Codului penal în consolidarea statului modern.
8. Caracterizați procedura de judecată în timpul lui Alexandru Ioan Cuza.
9. Elaborați un discurs la tema:
„Statul modern român – manifestarea conștiinței moderne a poporului”
10. Comparați organizarea politică a României din timpul lui Alexandru Ioan Cuza cu cea din timpul lui Carol I.

II. Surse documentare

În 1859 prin dubla alegere Alexandru Ioan Cuza a devenit domnitor în Principatele unite ale Moldovei și Munteniei. Scopul său a fost să realizeze o unire deplină a statelor, depășind limitele Convenției de la Paris din 1858. Politica domnitorului a fost orientată spre realizarea acestui scop. În anii 1859-1862 Cuza a reușit să unifice instituțiile de stat convocând un singur guvern, un singur parlament, capitală devenind o. București, statul numindu-se România. În perioada 1862-64 domnitorul s-a confruntat cu opoziția din parlament grupările cărui vedea diferit rezolvarea problemelor. În rezultat domnitorul realizează așa-numita lovitură de stat dizolvând parlamentul. Cele mai multe transformări au fost realizate în 1864-1866: prin reforma politică se adoptă „Statutul lui Cuza”, domnitorul are prerogative mai mari, iar parlamentul devine bicameral; prin reforma agrară 25% din pământul arabil a fost întors statului (în urma secularizării pământurilor mănăstirești), țăranii au fost împroprietăriți cu pământ; prin reforma electorală a fost micșorat censul de avere, iar intelectualii puteau participa la alegeri indiferent de cens; prin reforma culturală a fost instituit

învățământ primar obligatoriu și gratuit. În 1866 grupările liberală și conservatoare au încheiat „Monstruoasa coaliție” pentru a-l înlătura pe Cuza de la domnie. Deși era susținut de populație, Cuza a abdicat fără a opune rezistență, deoarece el nu dorea să înceapă o destabilizare internă care putea fi folosită de marile puteri pentru a interveni și a lichida unitatea statului. Pentru el interesele României, a operei pe care el a realizat-o au fost mai presus de cele personale.

(Pădureac L., Istoria modernă și contemporană a Europei. Modele de eseu și relații cauzale, Bălți, 2013)

Sursa B

Cum se pedepsea abuzul în serviciu potrivit Codului Penal aprobat în timpul lui Alexandru Ioan Cuza: În același Cod, găsim referiri și la una dintre cele mai des întâlnite infracțiuni din ultimii ani, cea de abuz în serviciu. În Codul lui Cuza această infracțiune era descrisă în felul următor. “Orice funcționar de ramul administrativ sau judecătoresc, orice agent sau însărcinat al unei administrațiuni publice, care va fi primit sau va fi pretins daruri sau prezenturi, sau care va fi acceptat promisiuni de asemenea lucruri, spre a face sau spre a nu face un act privitor la funcțiunea sa, fie și drept, dar pentru care n'ar fi determinată de lege o plată, se va pedepsi cu închisoare de la doi până la trei ani și cu amendă îndoita a valorii lucrurilor primite sau făgăduite, fără ca această amendă să poată fi mai mica de 200 lei”. Într-o formă specifică vremii, găsim și actuala infracțiune de trafic de influență potrivit căreia “Oricare particular care, în numele său, sau în numele vreunui funcționar public, administrativ sau judecătoresc, cu știrea sau fără știrea acestuia, într'un chip direct sau indirect, va cere, va lua, sau va face să i se promită daruri sau alte foloase nelegitime, spre a interveni, spre a se face sau a nu se face vre-un act din cele privitoare la atribuțiunile acelui funcționar, se va pedepsi cu închisoare de la șase luni până la doi ani și cu amendă în valoarea îndoita a lucrurilor luate sau promise, fără ca aceasta amendă să fie mai mica decât 200 lei . Lucrurile primite, sau valoarea lor, se vor lua în folosul ospiciilor sau caselor de binefacere ale localității unde s'a comis faptele. Iar dacă mijlocitorul va fi funcționar, va pierde

	<p>dreptul de a mai ocupa funcțiuni si nu va putea primi pensiuene”. În același Cod, în premieră, apar și infracțiunile de falsificare de monedă sau de sigiliu, dar și cele de falsificare de pașaport.</p> <p>(Benea Ionuț, Codul Penal drastic al lui Cuza, primul al României moderne, a făcut curățenie în sistemul public: judecătorii corupți primeau închisoare pe viață, adev.ro/ntthww)</p>										
Fișa nr. 15	SURSE DOCUMENTARE ȘI EXERCITII	SURSE BIBLIOGRAFICE									
<p>TEMA XV Instituțiile de drept în timpul statului național român - forma de organizare politică a României conform Constituției din 1923 - principiile dreptului civil și a dreptului penal - reforma administrativă din 1925: limite, progrese</p>	<p>I. Exerciții</p> <ol style="list-style-type: none"> Explicați factorii care au determinat formarea statului național unitar. Comentați specificul monarhie constituționale românești. Argumentați caracterul democratic al Constituției din 1923. Caracterizați sistemul pluri-partidist din România. Completați tabelul <table border="1" data-bbox="694 858 1738 1086" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <th colspan="3" style="text-align: center;">CONSTITUȚIA</th> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">PUTEREA LEGISLATIVĂ</td> <td style="text-align: center;">PUTEREA EXECUTIVĂ</td> <td style="text-align: center;">PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ</td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;"></td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <ol style="list-style-type: none"> Comentați AFIRMAȚIA: „Principiul primei majoritare asigura partidului care obținea cel puțin 40% din voturi să dețină majoritatea absolută în Parlament, în felul acesta au fost evitate grave crize politice ce ar fi afectat însăși existența statului”. Comparați Constituția din 1923 cu cea din 1938. 	CONSTITUȚIA			PUTEREA LEGISLATIVĂ	PUTEREA EXECUTIVĂ	PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ				<p>Aramă E., Istoria dreptului românesc, Chișinău, 2011 Cernea E., Molcuț E., Istoria statului și dreptului românesc, București, 2013 http://file.ucdc.ro/cursuri/D_1_N19_Istoria_statului_si_dreptului_romanesc_Negoita_Florin.pdf Ojog I., Marea unire și crearea instituțiilor politice contemporane //Destin românesc, 2012, nr.3, p.45-53.</p>
CONSTITUȚIA											
PUTEREA LEGISLATIVĂ	PUTEREA EXECUTIVĂ	PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ									

8. Argumentați integrarea Basarabiei în sistemul juridic românesc.
9. Explicați rolul monarhiei în păstrarea echilibrului puterilor în stat.
10. Formulați un discurs la tema:
„Reforma administrativă din 1925: limite, progrese”.

II. Surse documentare

Sursa A.

DESPRE DREPTURILE ROMANILOR

Art. 5. - Românii, fără deosebire de originea etnică, de limbă sau de religie, se bucura de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi.

Art. 6. - Constituțiunea de față și celelalte legi relative la drepturile politice determină cari sunt, osebit de calitatea de Român, condițiunile necesare pentru exercitarea acestor drepturi.

Legi speciale, votate cu majoritate de doua treimi, vor determina condițiunile sub cari femeile pot avea exercițiul drepturilor politice. Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalități a celor doua sexe.

Art. 7. - Deosebirea de credințe religioase și confesiuni, de origina etnică și de limbă, nu constituie în România o piedica spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita.

Numai naturalizarea aseamănă pe străin cu Românul pentru exercitarea drepturilor politice.

Naturalizarea se acorda în mod individual de Consiliul de Miniștri, în urma constatării unei comisiuni, compusa din: primul-președinte și președinții Curții de apel din Capitala Țării, că solicitantul îndeplinește condițiunile legale.

O lege specială va determina condițiunile și procedura prin care străinii dobândesc naturalizarea. Naturalizarea nu are efect retroactiv. Soția și copiii minori profită, în condițiunile prevăzute de lege, de naturalizarea soțului sau tatălui.

Art. 8. - Nu se admite în Stat nici o deosebire de naștere sau de clase sociale. Toți Românii, fără deosebire de origina etnică de limbă sau de religie, sunt egali înaintea legii și datorii a contribui fără osebire la dările și sarcinile publice.

Numai ei sunt admisibili în funcțiunile și demnitățile publice, civile și militare. Legi speciale vor determina Statutul funcționarilor publici.

Străinii nu pot fi admiși în funcțiunile publice decât în cazuri excepționale și anume statornicite de legi.

Art. 9. - Toți străinii aflători pe pământul României se bucură de protecțiunea dată de legi persoanelor și averilor în genere.

Art. 11. - Libertatea individuala este garantata.

Art. 16. - Pedepsa cu moarte nu se va putea reînființa afară de cazurile prevăzute în Codul penal militar în timp de război.

(Constituția României din 1923)

Sursa B

Principiul democratic al libertății de asociere și întrunirilor nu se mai înscria sub imperiul noii Constituții de la 27 februarie 1938. Autoritatea polițienească devenea, prin decretul asupra ordinii în stat, competentă și responsabilă pentru orice fel de manifestație sau adunări desfășurate în piețe și aer liber. Natura autoritară a regimului, prin suprimarea libertății întrunirilor și manifestațiilor, era consfințită de legea pentru apărarea ordinii în stat în articolul

al VII-lea, care preciza că era „interzis mersul în formațiune militară pe șosele, străzi ori piețe publice, în scop de manifestație politică. Era interzis a cânta în grupuri, pe jos, în automobile, în tren, sau folosind orice alt mijloc de transport, ce ar putea fi socotite ca fiind exprimarea unor anumite idei politice. Aria ce o cânta putea fi socotită ca exprimarea anumitor idei politice, adică nu era necesar să se cânte un cântec cu cuvinte. Era suficient a se cânta o melodie care să fie recunoscută îndeobște ca o exprimare a unei idei politice. De exemplu: cântarea cu instrumente muzicale a cântecului „Internaționala”, cântec ce reprezenta crezul politic al partidului comunist”. Articolul cuprindea și o sancțiune penală a interdicției prevăzută la art. 24, alin. 2 din Constituție, prevăzând că „întrunirile, procesiunile și manifestațiile pe căile publice ori în aer liber, erau supuse legilor și orânduirilor polițienești”. Interzicerea întrunirilor și manifestațiilor a reprezentat corolarul suspendării libertății presei. Pregătirea decretului suspendării partidelor politice nu se putea realiza fără proclamarea cenzurii, care a însoțit decretul stării de asediu. Manifestările și ideile politice reprezentau un atentat asupra ordinii în stat. Pregătirea noului alineat, la legea asupra ordinii în stat, a fost reprezentată de articolul 11, unde se preciza că era „interzis a se tipări sau multiplica în orice mod și împărți manuscrise, schițe sau desene ce ar conține un îndemn la săvârșirea unui act sau manifestarea unei idei politice din cele oprite în prezenta lege”. Dispozițiunea din acest articol cuprinde și o infracțiune de presă, care face derogare de la prevederile art. 181 din Codul Penal, privitoare la responsabilitatea în materie de infracțiuni de presă. Art. 181 (Codul Penal Carol al II-lea) preciza că responsabil pentru infracțiunea de presă este în primul rând autorul, și numai dacă este necunoscut, responsabilitatea trece asupra redactorului, editorului sau tipografului. Manifestarea ideilor politice în presa scrisă sau în discursurile publice ale

	<p>diferitelor organizații era considerată ca fiind infracțiune și era pedepsită penal. Prevederea referitoare la cenzură era stipulată în articolul 22 din Constituția de la 27 februarie 1938, care amintea de faptul că legea fundamentală „garanta fiecăruia, în limitele și condițiile legii, libertatea de a comunica și publica ideile și opiniile sale, prin grai, imagini, sunete sau alte mijloace”.</p>	
--	--	--

(Florin Grecu, *Regimul și principiile Constituției din 1938*. În: Sfera politicii, nr. 172)

MODEL DE TEST LA UNITATEA DE CURS „ISTORIA DREPTULUI”

**TEST de evaluare finală la Istoria dreptului, pentru studenții anului unu
(Facultatea de Drept și Științe Sociale)**

nr. grupei _____
timp de realizare – 80 minute

studentul _____

Item 1. Definiți noțiunea:

Heliaea –
Jus Valachicum -

4 puncte

Item 2. Examinați cazul:

În Babilon o persoană a încheiat un contract de vânzare-cumpărare cu o văduvă prin care a cumpărat de la ea o moară. Această moară a fost lăsată ca moștenire copiilor văduvei. Rudele decedatului au depus o plângere în instanța de judecată. Ce hotărâre va adopta instanța?
Argumentați răspunsul.

6 puncte

Item 3. Explicați cauzele reformelor lui Servius Tullius.

6 puncte

Item 4. Stabiliți legătura causală dintre confruntarea politică din Anglia și elaborarea Habeas Corpus Act.

14 puncte

Item 5. Formulați eseu la tema:

Izvoarele de drept și legile locale în Basarabia în prima jumătate a sec. al XIX-lea.

20 puncte

Notare

Punctaj	0-1	2-5	6-10	11-16	17-22	23-29	30-36	37-41	42-46	47-50
Nota	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Punctaj acumulat-----

Nota:-----

[Barem de notare:

Item 1. – câte 2 puncte pentru definirea corectă a fiecărei noțiuni;

Item 2 - 2 puncte pentru identificare corectă a deciziei judecătorului, 3 puncte pentru argumentare, 1 punct pentru expunerea logică;

Item 3 – câte 2 puncte pentru fiecare cauză expusă corect;

Item 4 – 2 puncte pentru prezentarea relației cauză-efect, 2 puncte pentru argumentarea relației cauză-efect, 2 puncte pentru utilizarea a două noțiuni adecvate subiectului, 2 puncte pentru utilizarea unei date cronologice, 2 puncte pentru încadrarea unei personalități, 2 puncte pentru formularea concluziei, 2 puncte pentru argumentarea concluziei;

Item 5 - 2 puncte pentru expunerea subiectului în relevanță tematică, 2 puncte pentru abordarea logică a tematicii, 4 puncte pentru evidențierea relației de cauzalitate, 2 puncte pentru numirea corectă a izvoarelor de drept, 2 puncte pentru utilizarea comparației, 2 puncte pentru formularea concluziei, 4 puncte pentru argumentarea corectă a concluziei, 2 puncte pentru prezența opiniei proprii.]

Bibliografie

1. Amuza Ion T., Istoria statului și dreptului românesc, București, 2001
2. **Aramă E., Istoria dreptului românesc, Chișinău, 2011**
3. Casso Leonida, Dreptul bizantin în Basarabia 1907, Chișinău, 1923
4. **Cernea E., Molcuț E., Istoria statului și dreptului românesc, București, 2013**
5. Culegere de texte pentru istoria universală. Epoca modernă, V. I., (1640-1848), alc. C. Mureșan, E. Csetri, B
6. Gaillard Jean-M., Istoria continentului European: de la 1850 pînă la sfîrșitul sec. al XX-lea, Chișinău, 2001
7. **Guștiuc A., Chirtoacă L, Roșca V. Istoria universală a statului și dreptului, V. I - IV Chișinău, 2001**
8. Hanga V., Istoria generală a statului și dreptului. De la origini pînă la revoluțiile burgheze, București, 1958
9. Istoria evului mediu, v.1-2, sub red. lui Z. Udalțova și S. Karpov, Chișinău, 1992
10. Istoria Greciei Antice, sub red. lui V. Avdiev, Chișinău, 1989

11. Istoria modernă a Europei și Americii, vol.1, Chișinău, 1992
12. Istoria Orientului Antic, sub red. lui A.Vigasin, Chișinău, 1990
13. Istoria Romei Antice, sub red. lui V. Kuzișcin, Chișinău, 1982
14. Oroveanu Mihai, Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale, București, 1992
15. Paraschiv Elena, Izvoarele formale ale dreptului, București: C.H. Beck, 2007
- 16. Pădureac L., Istoria dreptului. Prelegeri, documente, laboratoare, Bălți, 2008**
17. Smochină A., Istoria universală a statului și dreptului, V I – II, Chișinău 2002
18. Аннерс Э., История европейского права, Москва, 1999
19. Всеобщая история государства и права, под ред. Батыр К., Москва, 1995
20. История государства и права зарубежных стран, в 2 ч., под. ред. О. Жидкова и Н. Крашениковой, Москва, 2012
21. История государства и права зарубежных стран, в 2 ч., под. ред. О. Жидкова и Н. Крашениковой, Москва, 1997
22. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права, под ред. М. Черниловского, Москва, 1994
23. Рене Давид, Камилл Жоффре – Спирази, Основные правовые системы современности, Москва, 1998
24. Черниловский М., Всеобщая история государства и права, Москва, 1995
25. http://file.ucdc.ro/cursuri/D_1_N19_Istoria_statului_si_dreptului_romanesc_Negoita_Florin.pdf
26. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pravo/istrp/ Батыр К. История государства и права зарубежных стран.
27. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pravo/istrp/ Крашениникова Н., Жидкова О. История государства и права зарубежных стран
28. <https://sites.google.com/site/stanislavcovalschi/istoria-universala-a-statului-si-dreptului>